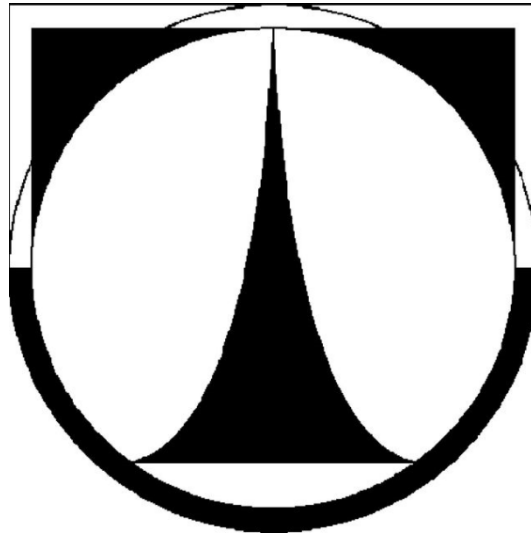

En TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Jakub Kučera

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: B (resp. N) 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Bezhotovostní platební instrumenty a jejich využití v podnikové praxi

Cashless payment instruments and their application in company practice

DP-EF -KFÚ-2012-23

Bc. Jakub Kučera

Vedoucí práce: Lenka, Strýčková Ing., Katedra financí a účetnictví

Konzultant: Petr, Beneš Ing., Raiffeisenbank

Počet stran: 104

Počet příloh: 8

Datum odevzdání: 04. 05. 2012

PROHLÁŠENÍ

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 5. května 2012

Jakub Kučera

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Ing. Lence Strýčkové, za odborné vedení a podnětné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce. Zároveň bych chtěl poděkovat Ing. Petru Benešovi za odborné konzultace. V neposlední řadě děkuji všem, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

ANOTACE

Hlavním tématem diplomové práce je analýza problematiky bezhotovostních platebních instrumentů a jejich využití v podnikové praxi. Předmětem práce je rozbor, porovnání a vhodný výběr bezhotovostních platebních instrumentů z pohledu podniku při realizaci obchodu. Teoretická část se zabývá platebním stykem, systémy komunikace mezi bankami a charakteristikou vybraných bezhotovostních platebních instrumentů, jejich průběhem, náležitostmi, klady a zápory. Empirická část obsahuje realizaci obchodních případů pomocí vhodně zvoleného a správně aplikovaného bezhotovostního platebního instrumentu. Součástí každého obchodního případu je cenové srovnání nabídky vybraných bank. Empirická část zahrnuje srovnání jednotlivých bezhotovostních platebních instrumentů na základě jejich ekonomické výhodnosti pro podnik.

Klíčová slova: Bankovní záruka. Bezhotovostní platební instrumenty. Dokumentární akreditiv. Dokumentární inkaso.

ANNOTATION

The main topic of diploma thesis is the analysis of the cashless payment instruments and their application in business practice. The goal of this work is to analyze, compare and find suitable cashless payment instruments from the perspective of a business company performing its business activities. The theoretical part deals with the payment system, the systems of communication among banks and characteristic of selected cashless payment instruments, their process, requirements, advantages and disadvantages. The empirical part covers case studies which compare selected payment instruments on the basis of their economic benefits for the company.

Keywords: Bank guarantee. Cashless payment instruments. Documentary letter of credit. Documentary collection.

Obsah

Seznam ilustrací.....	11
Seznam tabulek.....	12
Seznam použitých zkratk, značek a symbolů	13
Úvod	14
1 Platební instrumenty	15
1.1 Platební styk.....	15
1.1.1 Komunikace mezi bankami	18
1.1.2 Právní úprava platebního styku	20
1.2 Vývoj bezhotovostních platebních instrumentů.....	22
2 Druhy platebních instrumentů	24
2.1 Bankovní převody	24
2.1.1 Příkaz k úhradě	24
2.1.2 Příkaz k inkasu	27
2.1.3 SEPA platby	28
2.2 Šeky	29
2.2.1 Náležitosti šeků	30
2.2.2 Druhy šeků.....	31
2.2.3 Proplacení šeku.....	34
2.2.4 Výhody a nevýhody šeků	35
2.3 Směnky	35
2.3.1 Náležitosti směnek.....	36
2.3.2 Druhy směnek.....	37
2.3.3 Výhody a nevýhody směnek.....	40
2.4 Dokumentární akreditiv	40
2.4.1 Právní úprava dokumentárního akreditivu	41

2.4.2	Druhy dokumentárních akreditivů.....	42
2.4.3	Průběh dokumentárního akreditivu	43
2.4.4	Výhody a nevýhody dokumentárního akreditivu	44
2.4.5	Forfaiting akreditivu	44
2.5	Dokumentární inkaso	45
2.5.1	Právní úprava dokumentárního inkasa	46
2.5.2	Průběh dokumentárního inkasa	46
2.5.3	Druhy dokumentárních inkas.....	47
2.5.4	Výhody a nevýhody dokumentárního inkasa	48
2.6	Bankovní záruka	48
2.6.1	Právní úprava bankovních záruk	49
2.6.2	Průběh bankovních záruk	50
2.6.3	Druhy bankovních záruk	50
2.6.4	Výhody a nevýhody bankovních záruk	53
3	Výběr vhodného platebního instrumentu, jeho aplikace a realizace obchodního případu.....	54
3.1	Dokumentární akreditiv	54
3.1.1	Výběr vhodného platebního instrumentu	54
3.1.2	Výběr banky pro dokumentární akreditiv.....	55
3.1.3	Uzavření kupní smlouvy.....	58
3.1.4	Text akreditivu.....	59
3.2	Bankovní záruky	61
3.2.1	Kupní smlouva.....	61
3.2.2	Srovnání cenových nabídek vybraných bank	62
3.2.3	Žádost o vystavení bankovní záruky	64
3.3	Dokumentární inkaso	65

3.3.1	Výběr vhodného platebního instrumentu	65
3.3.2	Výběr banky pro dokumentární inkaso	66
3.3.3	Kupní smlouva.....	67
3.4	Směnka.....	69
3.4.1	Porovnání ceny u jednotlivých bank	69
3.5	Šeky – porovnání cen u jednotlivých bank	70
3.6	Bankovní převod ze zahraničí.....	71
4	Porovnání bezhotovostních platebních instrumentů a doporučení pro podnik.....	73
4.1	Doporučení pro podnik	75
	Závěr.....	78
	Seznam použité literatury	79
	Seznam příloh.....	82

Seznam ilustrací

Obrázek 1 Architektura platebního styku.....	15
Obrázek 2 Průběh příkazu k úhradě.....	24
Obrázek 3 Průběh příkazu k inkasu.....	26
Obrázek 4 Průběh placení šekem.....	33
Obrázek 5 Průběh dokumentárního akreditivu.....	43
Obrázek 6 Průběh dokumentárního inkasa.....	46
Obrázek 7 Průběh bankovní záruky.....	49

Seznam tabulek

Tab. 1: Druhy šeků.....	32
Tab. 2: Druhy směnek.....	37
Tab. 3: Cenové srovnání avíza dokumentárního akreditivu.....	55
Tab. 4: Cenové srovnání potvrzení dokumentárního akreditivu.....	56
Tab. 5: Cenové srovnání formální změny a zrušení dokumentárního akreditivu.....	56
Tab. 6: Cenové srovnání převzetí dokumentů a platby v dokumentárním akreditivu.....	57
Tab. 7: Cenové srovnání avíza bankovní záruky.....	61
Tab. 8: Cenové srovnání změny přijaté bankovní záruky.....	62
Tab. 9: Cenové srovnání uplatnění přijaté bankovní záruky.....	62
Tab. 10: Cenové srovnání zpracování inkasa.....	65
Tab. 11: Cenové srovnání změny inkasních podmínek.....	66
Tab. 12: Cenové srovnání uvolnění zboží zaslání k dispozici bance.....	66
Tab. 13: Cenové srovnání inkasa směnky.....	68
Tab. 14: Cenové srovnání protestu směnky.....	69
Tab. 15: Cenové srovnání inkaso šeku.....	70
Tab. 16: Poplatek za došlé europlatby ze země EU.....	71
Tab. 17: Srovnání dokumentárních platebních instrumentů podle skutečných nákladů na obchodní transakci.....	73
Tab. 18: Srovnání nedokumentárních platebních instrumentů podle skutečných nákladů na obchodní transakci.....	74

Seznam použitých zkratek, značek a symbolů

ABO.....	Automatic bank operation (automatická bankovní operace)
CERTIS.....	Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement system (systém zúčtování v reálném čase)
CIF.....	Cost, insurance and freight (náklady, pojištění a doprava)
ČNB.....	Česká národní banka
EHP.....	Evropský hospodářský prostor
KB.....	Komerční banka
PMR.....	Povinné minimální rezervy
RTGS.....	Real Time Gross Settlement (brutto zúčtování v reálném čase)
SBČS.....	Státní banka československá
SWIFT.....	Society for Worldwide interbank Financial Telecommunication (Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci)
UCP.....	Uniform Customs and Practice (jednotná pravidla a praxe)

Úvod

Hlavním cílem diplomové práce na téma bezhotovostní platební instrumenty v podnikové praxi je porovnání a vhodný výběr bezhotovostních platebních instrumentů z pohledu podniku při realizaci obchodu.

Téma práce jsem zvolil, z důvodu aktuálnosti problematiky bezhotovostních platebních instrumentů v dnešní době a to nejenom na mezinárodní úrovni, ale také na domácí úrovni a to vzhledem k nejisté ekonomické situaci, při níž se mnoho podniků dostává do finančních problémů. Realizace obchodu prostřednictvím vhodně zvoleného platebního instrumentu je klíčová k zajištění rizik a bezproblémového obchodu a tím pádem přispívá ke stabilitě a prosperitě podniku.

Hlavním předmětem zkoumání je cenové srovnání nabídky bank, výběr vhodného bezhotovostního platebního instrumentu, realizace obchodního případu a porovnání jednotlivých bezhotovostních platebních instrumentů. Diplomová práce se zabývá těmito bezhotovostními platebními instrumenty: bankovní převody, šeky, směnky, dokumentární akreditivy, dokumentární inkasa a bankovní záruky. V diplomové práci nejsou zmíněny platební karty z důvodu jejich nízkého využití při platebním styku mezi dvěma podniky.

V teoretické části je obecně popsán platební styk jeho vývoj a právní úprava, systémy komunikace mezi bankami. Dále je detailně popsán každý z vybraných bezhotovostních platebních instrumentů. V empirické části jsou řešeny obchodní případy z pohledu prodávajícího podniku, za použití vhodně zvolených bezhotovostních platebních instrumentů včetně cenového srovnání jednotlivých bank. Na základě vyčíslených nákladů na jednotlivé bezhotovostní platební instrumenty je provedeno srovnání jednotlivých instrumentů a z toho vyvozená doporučení pro podnik.

1 Platební instrumenty

Efektivní fungování platebního styku je podmínkou pro efektivně fungující tržní ekonomiky. Při zabezpečování platebního styku jsou klíčové a nenahraditelné banky provádějící platební styk prostřednictvím různých druhů platebních instrumentů. (Synek, 2010)

1.1 Platební styk

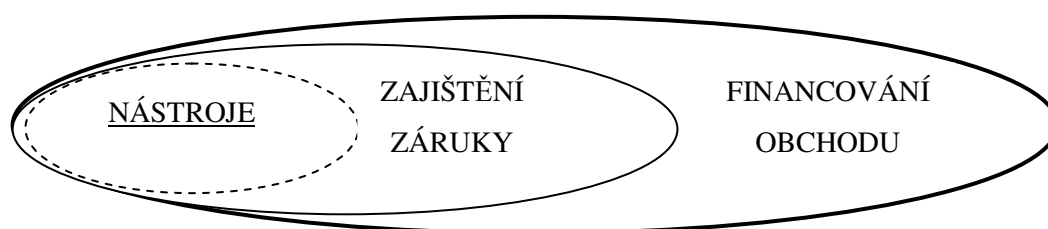
Platební styk patří mezi základní služby, které poskytují banky svým klientům. Jedná se o hotovostní a bezhotovostní přesuny peněžních prostředků mezi subjekty hospodářského života, tedy fyzickými a právníckými osobami. Hotovostním platebním instrumentem jsou peněžní pohyby, uskutečněné za použití zákonných platidel, tzn. peněžní prostředky, které musí přijímat podle zákona všechny subjekty k úhradě dluhu. Jejich formou jsou mince a bankovky. Bezhotovostními přesuny platebních prostředků se rozumí peněžní pohyby realizované pomocí bezhotovostních peněz, tyto peníze mají nemateriální podobu, existují pouze v záznamech na účtech. Jejich pohyb se realizuje pomocí nástrojů např. platební kartou. Při provádění bezhotovostního platebního styku se nachází banka v roli zprostředkovatele. Platební styk probíhá buď jako tuzemský styk mezi subjekty uvnitř národní ekonomiky nejčastěji v tuzemské měně, nebo jako zahraniční platební styk zahrnující platby z resp. do zahraničí, zahrnují se sem i platby tuzemských subjektů v zahraničí. (Šenkýřová, 1999)

Pouhé přesuny peněžních prostředků tzv. pasivní operace znamenají z časového hlediska stoprocentní riziko pro jednu ze smluvních stran. Riziko pro dodavatele nastává v případě, že je platba provedena po dodání. Naopak riziko pro odběratele vzniká v případě poskytnutí platby předem. Z těchto důvodů banky nabízejí svým klientům celý soubor různých operací a instrumentů, díky nimž dochází k finančním procesům. Tyto instrumenty představují aktivitu bank, které vstupují mezi klienty, v případě podniku mezi odběratele a dodavatele. Tato aktivita dělí původní operaci debet-kredit časově, často i místně na dvě, nebo více operací, mezi něž banka, resp. banky vládají určité služby, obvykle se jedná o bankovní závazek, podmínku apod. Přes vloženou bankovní aktivitu představující platební či platebně zajišťovací dokument, kterými se budu ve své práci dále

podrobněji zabývat, zůstává stále hlavním úkolem bank dokončení operace debet-kredit doručením částky na účet dodavatele.

Platební styk představuje třívrstvou architekturu a to produktů platebního styku, operací bank a nebankovních institucí. Služba ve vyšší vrstvě vždy, využívá službu ve vrstvě nižší. Ve stínu platebního styku probíhá jeho zúčtování. Z tohoto obecného pohledu vyplývají tři složky platebního styku: nástroje platebního styku, úroveň zajištění a financování obchodu. Třívrstvový model není úplným modelem komunikace mezi klienty a bankami, protože platební styk podléhá neustálému rozvoji bankovních služeb. (Máče, 2006)

Obrázek 1

Architektura platebního styku

Zdroj: MÁČE, M. Platební styk: klasický a elektronický, s. 20.

Zúčtování bezhotovostních plateb

Bezhotovostní peníze existují ve formě zápisu na účtech a každý pohyb těchto peněz musí být zúčtován. V případě, že plátce a příjemce platby mají účet u stejné banky, je situace jednoduchá. Banka pouze převede finanční obnos z účtu na účet ve stejném časovém okamžiku. Situace se ale komplikuje, pokud plátce a příjemce platby jsou klienty jiných bank. Není možné zúčtovat peníze pouze mezi účty klientů, musí proběhnout zúčtování mezi bankami. Zúčtování mezi bankami je organizováno dvěma základními způsoby.

Prvním způsobem je přímé spojení bank přes **korespondentské účty**, přes které zúčtování probíhá. Tento způsob je historicky starší a nyní je používán převážně v zahraničním platebním styku. Dochází k vzájemnému otevírání účtů mezi bankami a tím vzniku sítí obchodních spojení. V reálném světě není však možné, aby každá banka měla přímé spojení se všemi bankami. Zúčtování je z těchto důvodů mnohdy realizováno

nepřímo prostřednictvím jiné (jiných) banky (bank). Řetězec korespondentských bank vedoucí k cílové bance je nazýván platební cesta.

Korespondentské účty mají dvě formy. **Nostro** účet, je účet který má určitá banka otevřený u jiné banky a **loro** účet, což je účet který tato banka vede pro jinou banku. (Landorová, 2007)

Korespondentské účty jsou u bank obvykle vedeny v zemích, kde je měna na těchto účtech domácí. Mezinárodní zvyklostí je, že peníze na těchto účtech nejsou úročeny a banky si mezi sebou platí provize za provedené platby.

Druhý způsob je clearingový systém, předpokladem je existence clearingového centra (banky). Tato banka vede účty všech bank zapojených do tohoto systému, skrz tyto účty jsou realizovány všechny platby mezi zúčastněnými bankami. Jedná se o vzájemné zúčtování pohledávek a závazků zúčastněných bank skrz clearingové centrum. Tento systém je využíván především v tuzemském platebním styku. Často udává stát povinnost realizovat domácí platební styk pomocí clearingů. Clearingová centra jsou obvykle nevýdělečné samostatné právnické osoby. (Šenkýřová, 1999)

Clearingové centrum v ČR

V České republice jsou mezibankovní platby zpracovávány systémem Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement System (dále jen CERTIS), který v bývalém Československu zahájil provoz 8. března 1992 v rámci zúčtovacího centra SBČS. Od 1. ledna 1993 na Slovensku vzniklo nové samostatné zúčtovací centrum, naopak v ČR bývalé federální zúčtovací centrum zůstalo v České národní bance (dále jen ČNB). Účastníci zapojení do tohoto systému jsou povinně identifikováni bankovním kódem. ČNB vždy komunikuje pouze s centrálou těchto subjektů. (Popis systému CERTIS, 2003)

Každá domácí banka má zde otevřen vlastní clearingový účet a je její povinností udržovat na tomto svém účtu dostatečné množství peněz pro krytí plateb svých a svých klientů. Na těchto účtech není možný debetní zůstatek. (Landorová, 2007)

Kladné zůstatky na těchto účtech jsou součástí povinných minimálních rezerv, výše těchto rezerv je odvozena od objemu depozit klientů. Clearingové centrum funguje na principu

brutto zúčtování v reálném čase – Real Time Gross Settlement (dále jen RTGS) a zajišťuje všechny platby v české měně na území České republiky. (Polouček, 2006)

Na počátku pracovního dne banky předkládají data s platbami v elektronické podobě, proto probíhá formální kontrola správnosti a úplnosti údajů a kontrola krytí neboli dostatku peněz na účtu plátce pro realizaci plateb. Jestliže je vše v pořádku, platba je zaúčtována. Pokud na účtu není dostatek peněz, je platba odložena, když tento nedostatek není vyřešen v průběhu účetního dne, jsou na konci účetního dne tyto platby vráceny zpět, jako odmítnuté. Na konci účetního dne clearingové centrum předává elektronicky přehled o zamítnutých a uskutečněných platbách. (Landorová, 2007)

V souladu s novelou zákona č. 284/2009 Sb. musí platby v tuzemském bankovním styku proběhnout do 2 dnů. V případě, kdy příjemce a plátce jsou u stejného poskytovatele, musí být platba realizována tentýž den, banka však může mít daný čas blízký konci pracovní době, při podání po tomto čase se bere jako by byl příkaz podán následující pracovní den. Pokud je příkaz podán v papírové podobě může být platba provedena o den déle. (Nový zákon o platebním styku, 2009)

1.1.1 Komunikace mezi bankami

SWIFT

Důležitým předpokladem k provádění platebního styku je bezpečnost a rychlost systému komunikace. Banky využívají ke komunikaci řadu způsobů komunikace, avšak kvůli bezpečnosti a rychlosti se zejména ke komunikaci se zahraničím používá systém Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (dále jen SWIFT).

SWIFT je mezibankovní telekomunikační síť řízená počítačově. Tato síť byla založena roku 1973 v Bruselu a slouží pro výměnu různých zpráv ve standardizované formě. Nyní se jedná především o bankovní převody, přímé úhrady na příkazy klientů, dokumentární inkasa a akreditivy, výpisy z účtů apod. SWIFT spojuje zhruba 8000 bank a finančních institucí, systém je celosvětově nepřetržitě v provozu. Příkazy se zasílají buď jako naléhavé, u kterých se přijetí potvrzuje, nebo jako normální, zde se přijetí nepotvrzuje. (Landorová, 2007)

Dle Šenkýřové (1999) má SWIFT oproti jiným způsobům komunikace následující výhody:

- **Rychlost** - přenos zprávy trvá několik desítek sekund.
- **Bezpečnost** – ochrana proti zneužití. Zprávy jsou složitě kódované, vstup do sítě je omezený, informace jsou chráněny dvojitým zálohováním.
- Relativně **nízká cena** - tento systém je nevýdělečnou organizací, platí se pouze velikost nákladů.
- **Snížené riziko chyb a nepřesností** ve zprávách, protože zprávy jsou vysoce standardizované.
- **Potvrzení o doručení zprávy**, které odesílatel obdrží.

TARGET

Z důvodu zavedení jednotné měny Euro v Evropě, se zvýšil význam platebních systémů, přes které probíhá mezinárodní platební styk v Evropě. Nejvýznamnější platební systém v eurech je **TARGET**. Systém je v provozu od roku 1999 v souvislosti se zřízením Evropské centrální banky.

Hlavní princip, na kterém systém pracuje propojení jednotlivých platebních systémů v členských zemích Evropského hospodářského prostoru (dále jen EHP), platebního systému evropské centrální banky (European Payment Mechanism) a Interlinking systému, který umožňuje propojení jednotlivých částí systému. Do TARGETU jsou povinně zapojeny země Eurozóny a nepovinně mohou být zapojeny také národní platební systémy neeurových zemí EU, resp. EHP.

TARGET nemá limit pro minimální nebo maximální hodnoty jedné platby, avšak cena jedné transakce je vysoká, proto systém zúčtovává relativně větší částky. Systém TARGET provádí platby nejen na mezinárodní úrovni, ale také na úrovni národní.

Platby probíhají v tomto systému na brutto principu v reálném čase. Banka zašle příkaz určeným způsobem do národního platebního systému. Jestliže se provádí platba do jiné země, platební systém dané země nejdříve provede změnu formátu příkazu do tzv. Interlinking formátu, v němž probíhá přenos skrz Interlinking systém do platebního systému v cílové zemi. V případě, že je prováděna platba v rámci jednoho státu, je příkaz zpracován pouze v národním platebním systému dané země.

Z důvodu rozšíření EU v květnu roku 2004 bylo třeba systém stávající systém modifikovat, proto se začal vyvíjet TARGET 2, který je od provozu od roku 2007. Nová verze systému TARGET se od staré liší především ve větší efektivitě řízení potřeby likvidity, vyšším propojení s platebními systémy jednotlivých zemí a jednotné cenové struktury (cena je u mezinárodních a domácích plateb stejná).

Hlavní výhody platebního systému TARGET:

- Systém pracuje na RTGS principu, který umožňuje převést v několika minutách neomezeně vysoké částky peněz.
- Riziko vypořádání mezi stranami platebního styku je eliminováno tím, že zúčtování je realizováno s bezprostřední konečnou platností penězi centrální banky.
- Banky mohou k transakcím využívat prostředky z povinných minimálních rezerv (dále jen PMR) a mohou využít neomezený neúročený kolateralizovaný vnitrodenní úvěr.
- Provozní čas systému je relativně dlouhý a to od 7.00 do 18.00.
- Vysoký počet dobrovolně zapojených komerčních bank v systému, centrální banky Eurozóny jsou zapojeny povinně. (Dvořák, 2005)

1.1.2 Právní úprava platebního styku

Právní úprava se dělí podle jednotlivých forem platebního styku a platebních instrumentů, které vycházejí z různých pramenů práva a často se od sebe liší, zde se zaměříme na základní právní normy upravující platební styk.

Zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku) je základní právní úpravou vymezující pravidla pro platební systémy. Zákon upravuje: Provádění převodů peněžních prostředků, vydávání a užívání elektronických a platebních prostředků, ve své čtvrté části upravuje platební systémy. (Máče, 2006)

Od 1. listopadu 2009 začal platit nový zákon č. 184/2009 Sb. o platebním styku. Zákon je v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. 11. 2007 o platebních službách na vnitřním trhu.

Přinesl především tyto změny:

- **Zkrácení času pro realizaci bankovní transakce** na dva dny.
- **Změna dne platby** – den platby je den přijetí platby ve prospěch účtu banky příjemce.
- **Zrušení účtu zdarma** – banka musí zrušit účet zdarma, pokud má klient účet déle než jeden rok nebo pokud banka změní rámcovou smlouvu.
- **Odpovědnost poskytovatele za neoprávněnou transakci** – při neoprávněné transakci banka plátce vrátí neprodleně částku zpět, Poskytovatel zodpovídá v případě oznámení ztráty, odcizení nebo zneužití platební karty.
- **Spoluúčast majitele karty** – majitel karty při její ztrátě nebo zneužití odpovídá maximálně do 150 EUR za všechny transakce, které v tomto období proběhnou.
- **Odpovědnost majitele karty** – majitel odpovídá v plném rozsahu při porušení povinností majitele karty, např. napsaný PIN u karty.
- **Blokace platební karty zdarma.**
- **Změna pravidel pro inkaso** – u inkasních plateb, které nejsou na principu záloh, je možné platbu odvolat do 8 týdnů od realizace transakce.
- **Měsíční výpisy** – nejméně za toto období banka musí informovat klienta o transakcích na jeho účtu zdarma, banky z důvodu úspory nákladů využívají elektronické výpisy. (Nový zákon o platebním styku, 2009)

V souladu se Směrnicí č. 98/26/ES, o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, stanovuje zákon o platebním styku principy, na kterých může fungovat platební systém. Další důležitou právní normou upravující platební styk a zúčtování je vyhláška České národní banky č. 62/2004 Sb., která stanovuje způsob provedení platebního styku mezi bankami, zúčtování na účtech a postupy bank při opravném zúčtování.

V zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách se upravuje platební styk mezi bankami na území ČR. Tento zákon stanovuje, že banky si prostřednictvím platebního styku navzájem převádějí peněžní prostředky v české měně podle jednotlivých položek, které vznikly na základě vlastních příkazů bank a příkazů klientů. Samotného platebního styku se týká především

§ 20c, kde jsou stanoveny podmínky tzv. opravného zúčtování. Za pozornost také stojí § 38, jež se týká bankovního tajemství ve vazbě na platební styk.

Běžný účet tvoří základní prvek bankovních služeb a je s ním spojeno souhrnné zajišťování platebního styku a zúčtování. Zákon č. 513 /1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů konkrétně § 708 - § 715, je hlavní pramen práva, který upravuje vedení bankovního účtu. Obchodní zákoník z části upravuje dokumentární platební styk a to konkrétně v § 682 - § 699. (Máče, 2006)

1.2 Vývoj bezhotovostních platebních instrumentů

Zprostředkování platebního styku a směna mincí bylo hlavním úkolem bank již od vzniku bank. Jedním z hlavních úkolů tehdejších bankéřů byla výměna mincí různých měn. Platební styk probíhal v hotovosti a z důvodu vzrůstajícího nebezpečí při transportech peněz, jejich velké hmotnosti a odlamování mincí, docházelo k pokusům o zjednodušení nepohodlného postupu hotovostních plateb. (Bartošek, 1998)

Již ve 12. století vznikla v severní Itálii, v souvislosti s rozvojem obchodních styků, listina později označovaná jako směnka. Podmětem vzniku směnky byla potřeba dispozice finančními prostředky na velké vzdálenosti, později také možnost zúročení finančních prostředků navzdory církevnímu zákazu. Ve svých počátcích měla směnka podobnou funkci, kterou plní v současné době šeky. (Kotásek, 2002)

Ve 13. století vznikl v Janově a Benátkách žirový platební styk, uplatňovaný v zámořském obchodě. Jednalo se o jednostranné příkazy k výplatě peněz a čisté převody na účet. Realizující banka připsala částku na účet příjemce platby po zatížení depozitního účtu platícího klienta. Hlavním nedostatkem byla nutnost přítomnosti obou stran. Pro žirový platební styk se používali fiktivní účetní měny tehdejších bank. Přestože janovská banka Banco di Rialto upustila již koncem 16. století od nutnosti přítomnosti dlužníka, u jiných bank tento nepohodlný způsob přetrvával až do konce 18. století.

V Evropě patřili mezi významné žirové banky, např. Wiesselbank Amsterdam (založena v roce 1609) a Hamburger Bank (založena v roce 1619). Tyto banky vytvořili pro své žirové účty vlastní peníze, například Hamburger Bank měla tzv. Mark Banco, což představovalo účetní jednotku pro určité množství stříbra. Žirový platební styk

byl realizován pouze, pokud se majitel účtu osobně dostavil do banky a předal bankéři tzv. asignační formulář, který byl potvrzený podpisy. Vedle bankovních převodů se rozvíjely také šeky. Z důvodu postupné přeměny směnky na úvěrový papír vznikl počátkem 18. století šek. Šek sloužil jako zvláštní druh směnky, především k zjednodušené realizaci platebního styku. (Bartošek, 1998)

Významným nástrojem pro financování zahraničního obchodu je dokumentární akreditiv. Kořeny dokumentárního akreditivu sahají již do 12. století v Itálii, jsou i názory, že dokumentární akreditiv sahá až do starověkého Egypta. Z důvodu rozmachu zahraničního obchodu v 19. století ve Velké Británii, kdy se hledal způsob financování dovozu zboží ze zámořských kolonií, prošel dokumentární akreditiv rozvojem a získal podobu, ve které je znám dnes. Britského impéria mělo nadvládu v mezinárodním obchodě, z tohoto důvodu určovaly vývoj dokumentárního akreditivu v tomto období velké londýnské banky. (Komentář k jednotným zvyklostem, 2009)

Bezhotovostní platební styk v České republice

Dnešní podoba bezhotovostního platebního styku u nás vychází z vývoje od konce 70. let minulého století. Jedinou existující bankou, která určovala vývoj, byla Státní banka československá (dále jen SBČS). Od 50. let do roku 1979 byly platby účtovány ručně, platební příkazy se musely vypisovat ve čtyřech kopiích. V roce 1979 zavedla SBČS systém automatizované bankovní operace (dále jen ABO), který fungoval na základě jednodílného platebního příkazu, jež převzala pobočka plátce a provedla celou platební operaci. Z hlediska počtu zpracovaných položek během dne byl tento systém mezi největšími tehdejší doby.

Radikální změna nastala v roce 1990 se změnou režimu, kdy byl systém plánovitě řízeného bankovníctví nahrazen klasickou dvoustupňovou bankovní soustavou. Došlo ke strmému nárůstu počtu soukromých bank a jejich klientů. Centrální banka změnila své postavení a přibyla jí nová zodpovědnost, spočívající v zajištění funkce mezibankovních platebních systémů. Z důvodu malé velikosti Československa, bylo v rámci SBČS vybudováno zúčtovací centrum pracující na principu RTGS zúčtování (viz výše). (Polouček, 2006)

2 Druhy platebních instrumentů

Tato kapitola bude pojednávat o jednotlivých platebních instrumentech, jejich formách, výhodách či nevýhodách.

2.1 Bankovní převody

Bankovní převody, někdy označovány jako hladné platby, jsou nejrozšířenějším základním instrumentem jak v tuzemském tak zahraničním bezhotovostním platebním styku. Realizace bankovních převodů probíhá prostřednictvím příkazu k úhradě nebo příkazu k inkasu. (Dvořák, 2005)

2.1.1 Příkaz k úhradě

Příkaz k úhradě je nejběžnějším platebním instrumentem používaným v tuzemském platebním styku a to kvůli jeho nízkým nákladům, jednoduchosti a rychlosti. (Landorová, 2007)

Nevýhodou příkazu k úhradě je z časového hlediska riziko ze strany příjemce platby (dodavatele), jelikož se jedná o platbu po dodání. Z tohoto důvodu se doporučuje zmírnit riziko doplněním nějaké další bankovní aktivity. (Máče, 2006)

Příkaz k úhradě je příkaz klienta bance, aby převedla z jeho účtu finanční obnos a připsala jej na účet třetí osobě, tedy příjemci platby.

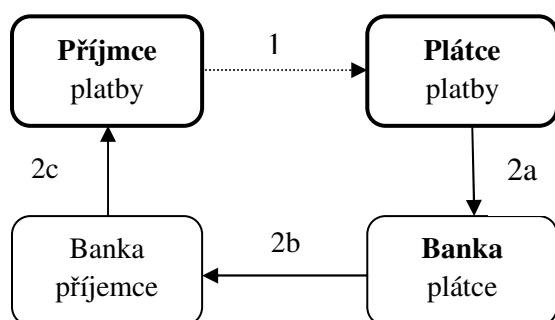
Příkazy k úhradě mohou být předány buď na bankovních formulářích, nebo moderní formou přes rozmanité produkty elektronického bankovníctví, dále mohou být jednorázově předkládány na samotném formuláři jednotlivě, nebo mohou mít podobu hromadného příkazu k úhradě, kde je uvedeno více plateb.

Na oblibě v současnosti narůstá trvalý příkaz. Tímto způsobem dává klient bance trvalý příkaz k realizaci pravidelně se opakujících plateb ve stejné výši.

Příkaz k úhradě je bankou realizován na podnět klientova příkazu, musí být však podložen dostatečným krytím prostředků – vložen na běžném účtu, složením hotovosti na pobočce banky nebo v rámci poskytnutí úvěru. Banka potom odečte danou částku z účtu příkazce

(plátce), při mezibankovním platebním styku pořídí a pošle data clearingovému centru pro zaúčtování. Dále clearingové centrum zúčtuje platbu a pošle data bance příjemce, která následně připíše částku převáděnou částku na účet svého klienta, čímž je operace uzavřena. (Landorová, 2007)

Obrázek 2

Legenda:

1 Dodávka zboží.

2a Předání příkazu k úhradě a zatížení účtu plátce.

2b Zaslání úhrady bance příjemce.

2c Úhrada ve prospěch účtu příjemce a zaslání zprávy příjemci o zúčtování.

Průběh příkazu k úhradě

Zdroj: MÁČE, M. Platební styk: klasický a elektronický, s. 39.

Náležitosti příkazu k úhradě

Příkaz k úhradě může mít formu písemnou nebo elektronickou, musí ale obsahovat tyto povinné údaje:

- **Bankovní spojení plátce**, což je číslo běžného účtu a identifikační kód banky. Číslo účtu obsahuje maximálně 16 znaků a je složeno ze dvou částí: předčíslí (prefix) může obsahovat max. 6 znaků a základní část čísla. Identifikační (směrový) kód banky je důležitý pro napojení na clearingové centrum ČNB. Kód slouží pro přesnou identifikaci banky, u které je daný účet veden. Kód má maximálně 8 znaků, v současnosti se používají ovšem jen 4 znaky.
- **Bankovní spojení příjemce** má shodný formát s bankovním spojením plátce.
- **Částku v české měně**, popřípadě jiná označená měna.
- **Podpis, elektronický podpis nebo jiný kód**, který slouží k identifikaci příkazce (plátce). Jak uvádí Dvořák (2005, s. 327), „*podpis musí být v souladu s podpisovým vzorem a sjednaným způsobem dispozice s účtem. V těch případech, kdy je s bankou dohodnuto, ve smlouvě o běžném účtu, i užívání razítka, musí být příkaz opatřen i otiskem razítka. U příkazů předávaných na technických nosičích*

může být podpis nahrazen elektronickým podpisem nebo sjednaným kódem, který je plnohodnotnou náhradou podpisu.“ Na elektronický podpis se vztahuje zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.

Pokud příkaz neobsahuje tyto povinné náležitosti, banka vrátí příkaz příkazci zpět, jako neproveditelný.

- **Konstantní symbol** slouží k identifikaci charakteru platby. Od 1. března 2004 je konstantní symbol povinný pouze u příkazů, které jsou příjmem nebo výdajem státního rozpočtu a dále u příkazů, u kterých to stanovuje zvláštní právní předpis a to konkrétně vyhláška č. 514/2002 Sb. stanovující podmínky pro označování účelu peněžních úhrad, nepostradatelných pro sestavování platební bilance České republiky. Konstantní symbol tedy musí být uveden pouze v případě platby ve prospěch státního rozpočtu (např. platba daní, pojistného) dále pak v případě plateb účtů v cizí měně, nebo pokud se jedná o cizozemce. (Konstantní symboly, 2006)

Dále je možno na příkazu uvádět tyto nepovinné údaje:

- **Datum splatnosti**, což je den kdy mají být peníze odečteny z účtu příkazce. Příkaz musí být doručen bance minimálně dva dny před splatností, pokud je to méně banka nemusí být povinna dodržet datum splatnosti. Není-li na příkazu uvedeno datum splatnosti je povinností banky odečíst částku z účtu nejpozději druhý pracovní den po doručení příkazu. V případech kdy se datum splatnosti shoduje s dnem pracovního klidu je částka odečtena sledující pracovní den.
- **Variabilní symbol** je číselný údaj dohodnutý mezi plátcem a příjemcem platby z důvodu identifikace platby, má maximálně deset znaků. V obchodním styku se často používá jako variabilní symbol číslo faktury.
- **Specifický symbol** slouží k identifikaci platby a upřesňuje variabilní symbol, je to také číselný kód o maximální délce deseti znaků.
- **Textová zpráva** obsahuje libovolný text, počet znaků je daný jednotlivými bankami, maximum je však 140 znaků.
- **Datum vystavení příkazu.** (Dvořák, 2008)

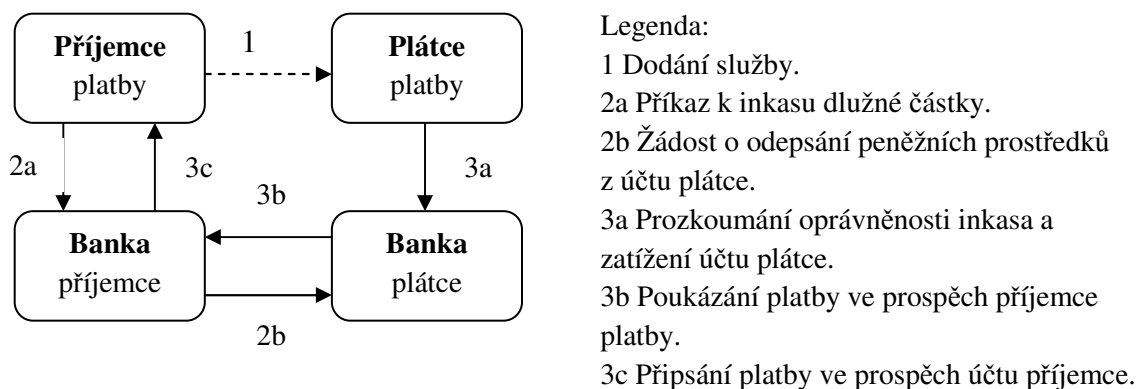
2.1.2 Příkaz k inkasu

Příkaz k inkasu je opakem příkazu k úhradě, protože podnět k platbě dává příjemce platby. Technické provedení platby je stejné jako v případě příkazu k úhradě. S prostředky na běžném účtu může manipulovat pouze osoba s dispozičním právem k tomuto účtu, z tohoto důvodu je pro realizaci inkasa nutná dohoda majitele běžného účtu a banky, která potvrzuje majitelův souhlas s inkasem. Dohoda přesně stanovuje, kdo může zadat příkaz k inkasu, je možné stanovit maximální částku inkasa.

Příkaz k provedení inkasa podává beneficiant. Příkaz k inkasu existuje stejně jako příkaz úhradě v podobách jednotlivý, hromadný a trvalý.

Příkaz k inkasu oproti příkazu k úhradě není tolik rozšířený, avšak u některých druhů plateb je obzvlášť vhodný. Jsou to především platby za služby, u kterých nelze vznášet námitky proti kvalitě ceně nebo množství. Obvykle se používá při platbách za telefon, elektřinu, plyn apod. Některé země mají dokonce právně předepsáno za tyto služby inkasem platit. (Šenkýřová, 1999)

Obrázek 3

Průběh příkazu k inkasu

Zdroj: MÁČE, M. Platební styk: klasický a elektronický, s. 44.

Příkaz k inkasu posiluje postavení příjemce platby a naopak představuje pro plátce z časového hlediska riziko. Pro banku je také inkaso rizikovější než příkaz k úhradě, jelikož banka je povinna v případě inkasa více výkonů. (Máče, 2006)

Hladké platby

Označení hladké platby se používá pro bankovní převod u zahraničního platebního styku. Mezinárodní hladké platby jsou upraveny devizovým zákonem č. 219/1995 Sb. a navazujícím opatřením České národní banky. V souladu s těmito předpisy mohou provádět mezinárodní hladké platby banky, které obdržely od ČNB povolení.

Realizace hladké platby probíhá na podnět klientova příkazu, jeho banka dále požádá zahraniční banku, u které má veden svůj účet, aby na jeho vrub uhradila danou částku příjemci. Zahraniční banka nejprve ověří platnost příkazu a potom vyplatí částku příjemci.

Hladké platby se dělí:

- Podle pohledu realizující hladkou platbu na došlou hladkou platbu (ze zahraničí) nebo naopak na vyšlou hladkou platbu (platba do zahraničí).
- Podle doručení zboží zákazníkovi na platbu provedenou předem nebo naopak platbu po dodání zboží. (Landorová, 2007)

2.1.3 SEPA platby

Jednotná oblast pro platby v eurech neboli Single Euro Payment Area (dále jen SEPA) je služba pro osoby platící a přijímající platby v eurech, jejich účty však mohou být vedeny v jiné měně, musí však mít v SEPA vedeny účty.

Tento nástroj vznikl z podnětu Evropské rady pro platební styk za účelem vytvoření jednotného platebního prostoru, který má za úkol zřídit stejné podmínky při realizaci těchto čtyřech druhů platebních operací: **bezhotovostních převodů, přímých inkas, karetních obchodů a hotovostních operací**. Systém je určen pro všechny od velkých firem po jednotlivé spotřebitele ve členských zemích a ve Švýcarsku, Norsku, Lichtenštejnsku a na Islandu. Práva a povinnosti účastníku jsou upraveny směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu.

SEPA představuje jednotné principy pro:

- Postupy při zpracování.
- Lhůty pro zpracování transferů a inkas.

- Platební nástroje v oblasti jednotného prostoru.
- Formáty platebních příkazů, přičemž tyto formáty jsou závazné pouze na úrovni banka - banka, na úrovni banka - klient jsou doporučené.

Výhody SEPA

Mezi největší výhody tohoto systému patří transparentnost poplatků, závazná doba zpracování tři dny, jednotný právní rámec a dosažitelnost jakéhokoli účtu SEPA z jednoho tuzemského účtu. (SEPA, 2009)

System SEPA je stále ve fázi rozvoje, jeho dokončení a spuštění služeb ve všech čtyřech výše jmenovaných oblastech je naplánováno na 1. února 2014. Na tomto termínu se dohodl Evropský parlament při jednání s členskými státy unie dne 20. prosince 2011, ze kterého dále vyplývá, že od 1. února 2014 jsou banky zavázány k zavedení jednotné platební zóny, čímž se definitivně odstraní překážky bránící levnému a hladkému převodu eur mezi zúčastněnými zeměmi. Přímé debetní platby nebudou zatíženy poplatky. Ekonomické subjekty budou moci svůj bankovní účet využívat v rámci Evropské unie stejně jednoduchým způsobem, jako jsou zvyklý dnes v rámci své domácí země.

Evropská komise uvádí, že SEPA by měla během šesti let ušetřit 123 miliard eur což je zhruba 1,3 bilióny Kč. Dohoda musí být ještě formálně schválena Evropskou radou. (Převod eur mezi zeměmi EU bude jednodušší, 2011)

2.2 Šeky

Šeky jsou považovány za klasický nástroj platebního styku, mají rozsáhlou historickou tradici. Oblíbenost a požití šeku se v jednotlivých zemích liší, důvodem jsou tradice a dále rozvinutost ostatních platebních instrumentů, především platebních karet. Význam šeků v poslední době poklesl a to především z důvodu zrušení tzv. eurošeků, což byl mezinárodní šekový systém rozšířený v Evropě a přilehlých středomořských státech, které vytlačil nárůst oblíbenosti platebních karet. Šeky se uplatňují nejenom při obchodním platebním styku, ale také při platbách soukromých fyzických osob. (Dvořák, 2005)

Dle Hadjimichalakis (1995), byl rozvoj dnešního platebního systému ve Spojených státech amerických ovlivněn především rozvojem šeků, na jehož začátku byly banky, které začaly

dávat vkladateli knihy s tiskopisy nazývané šeky, pokud byly správně vyplněny, příkazovaly bance vyplatit držiteli sumu vyplněnou vkladatelem. Šeky se staly oblíbenými z důvodu většího pohodlí a bezpečnosti v porovnání s platbou v hotovosti a jsou obvykle, ale ne vždy, akceptovány příjemcem jako platba.

Použití šeků je v ČR upraveno Směnečným a šekovým zákonem č. 191/1950 Sb., tento zákon je v souladu s **Ženevskými konvencemi**, což je dohoda, která platí v řadě zemí kontinentální Evropy. Dále existuje oblast tzv. **Anglosaská**, kde šekové a směnečné právo vychází z jiných z jiných zvyklostí, přiřazují se sem především USA, Kanada, Velká Británie, Austrálie, Nový Zéland a Jihoafrická republika. (Landorová, 2007)

2.2.1 Náležitosti šeků

Jak uvádí Šenkýřová a kolektiv (1999, s. 124), „*Šek je cenný papír, který obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce šeku bance (šekovníkovi), aby vyplatila z jeho účtu oprávněnému majiteli šeku peněžitou částku uvedenou na šeku.*“ Ovšem jak uvádí Dvořák (2005) obecná definice šeku není v šekovém zákoně stanovena.

Zákon směnečný a šekový stanoví náležitosti, které musí šek obsahovat. Tyto náležitosti jsou rozděleny na **podstatné** a **nepodstatné**, přičemž podstatné se dále dělí na **formální** a **obsahové**. Jestliže není uvedena některá podstatná náležitost, není listina považována za šek. V případě absence nepodstatné náležitosti je ohrožena kvalita šeku. (Dvořák, 2005)

Podstatné náležitosti formální:

- Písemná forma.
- Jeden jazyk, kterým musí být listina sepsaná.

Podstatné náležitosti obsahové:

- Uvedení slova šek v textu listiny.
- Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou šekovou sumu.
- Jméno toho, kdo má platit (šekovníka, což je banka, u které je veden účet, na jehož základě má být placeno).
- Určené místo, kde má být placeno.
- Datum a místo vystavení šeku.

- Podpis výstavce, shodný s podpisovým vzorem majitele běžného účtu. V podnikové praxi je zpravidla součástí podpisu razítko.

Nepodstatné náležitosti:

- Číslo šeku.
- Číslo účtu plátce.
- Údaj o osobě, které má být šek vyplacen.
- Konstantní symbol. (Marvanová, 1993)

Výstavce šeku vždy zodpovídá za proplacení šeku. Nabízí se možnost proplatit šek částečně, zbývající část sumy je zaručena šekovým rukojemstvím. Rukojemství je záruka za proplacení šeku, může ji vydat třetí osoba kromě banky, která vydala šek (šekovník). Rukojmí, výstavce šeku a ostatní šekově zavázané osoby jsou stejně zodpovědní za zaplacení šeku stejně a nerozdílně. Šekovník se nestává přímým ani nepřímým dlužníkem. Rukojemství je platné, pouze pokud je na šeku označeno slovy „jako rukojmí“. (Šimíková, 2004)

2.2.2 Druhy šeků

Je mnoho různých hledisek podle, kterých lze šeky třídit. V této práci se budeme zabývat druhy šeků z pohledu jejich využití klientem.

Druhy šeku podle způsobu vyjádření oprávněné osoby

Výstavce má možnost stanovit komu bude šek proplacen, resp. možnosti převodu práv z šeku na další osoby. Z toho hlediska jsou šeky rozlišovány:

- **Šek na řad (orderšek)**, což je šek vystavený na určitou osobu. Takový šek má výslovnou doložku „na řad“. Osoba na, níž je šek poprvé vystaven se nazývá remitent. Převod práv šeku je v tomto případě možný indosamentem (rubopisem). Oprávněný majitel neboli indosant zde uvede novou oprávněnou osobu indosatáře, převod musí být potvrzen podpisem. Není podmínkou v indosamentu uvádět, na koho se šek převádí, není-li toto uvedeno, jedná se o nevyplněný indosament tzv. blankindosament. Indosament na majitele je také brán, jako blankidosament.

Indosament má povinnost být bezpodmínečný, neúplný indosament je neplatný. (Dvořák, 2005)

Indosament má tyto tři funkce:

Funkci převodní - všechna práva z šeku jsou převedena na nového majitele.

Funkci legitimační - nepřerušovaná řada indosamentů identifikuje oprávněného majitele.

Funkci garanční – indosant nese odpovědnost za proplacení všem, kteří měli na sebe šek převedený. Je možné se zprostit této odpovědnosti doložkou „bez závazku“, „sine obligo“ apod. (Šenkýřová, 1999)

- **Šek na jméno (rektašek)**, který je vystaven na určitou osobu, z čehož vyplývá jeho nepřevoditelnost, tento šek má doložku „nikoliv na řád“. Tento šek nelze indosovat převoditelnost je možná pouze na základě cese. (Šimíková, 2004) Jak říká Dvořák (2005) tento druh šeku není v praxi často využíváný.
- **Šek na majitele, držitele (au porteur šek)**, na tomto šeku není uvedena osoba, která má právo dostat zaplacené, nebo osoba uvedena je s doložkou „nebo majiteli“ Realizace převodu na jiného majitele proběhne pouze fyzickým předáním šeku. Indosament zde není nutný, v praxi však bývá ze zajišťovacích důvodů často požadován, jelikož každý z indosantů se zavazuje za proplacení šeku solidárně ručit. Ručení lze však zrušit zvláštní doložkou. (Dvořák, 2005)

Rozlišení šeku podle způsobu použití

- **Šek pokladní**, prostřednictvím tohoto šeku se realizuje výběr hotovosti z banky.
- **Šek k zúčtování**, oproti pokladnímu šeku dochází u tohoto typu šeku pouze k bezhotovostnímu vyrovnání, což je na šeku vyjádřeno doložkou „jen k zúčtování“. Přeskrtnutí doložky je neplatné. (Šenkýřová, 1999)

Křížování šeku

Za účelem zabránění zneužití šeku cizí osobou se používá křížování šeku. Na líci šeku se vyhotoví dvě rovnoběžné čáry. Existují dva druhy křížování:

- Všeobecné křížování, mezi čarami není uvedeno označení, šekovník je tento druh šeku povinen proplatit pouze jiné bance popřípadě svému zákazníkovi.

- Křížování zvláštní, mezi čarami je vyplněno jméno banky. Šekovník proplatí tento šek uvedenému peněžnímu ústavu. V případě, že banka uvedená mezi čarami je šekovníkem, je možné proplatit šek klientovy dané banky. (Polouček, 2006)

V následující tabulce je uveden souhrn druhů šeků rozšířený o další druhy.

Tab. 1: Druhy šeků

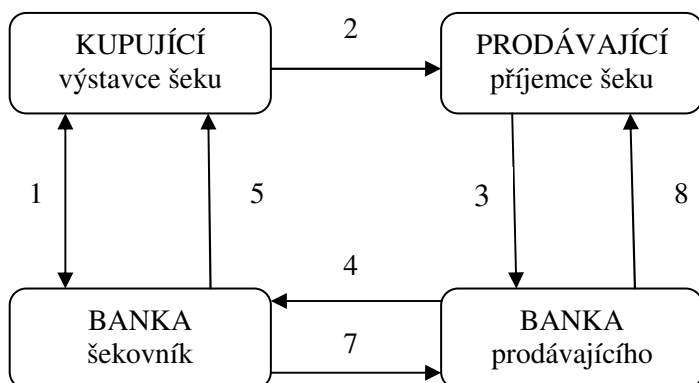
Druh šeku	Náležitosti šeku, obsah
Šek na řád, orderšek	<ul style="list-style-type: none"> • šek je vystavený na určitou, na šeku uvedenou osobu, • šek je převoditelný indosamentem (rubopisem),
Šek na jméno, rektašek, au porteur šek	<ul style="list-style-type: none"> • šek je vystavený pouze na určitou, na šeku uvedenou osobu, • šek není převoditelný indosamentem (rubopisem), pouze cesí,
Bankovní šek	Výstavcem šekové knížky je banka.
Osobní šek	Výstavcem je soukromá (právnícká) osoba.
Cestovní šek	Šeky používané při cestování, znějící na menší hodnoty, splatné po předložení a ověření podpisového vzoru
Pokladní šek	Šek je proplacen v hotovosti na pokladně banky.
Šek k zúčtování	Šek je proplacen bezhotovostně, připsáním na účet majitele šeku.
Šek se zvláštním křížováním	Na šeku je mezi rovnoběžnými čarami uvedeno jméno konkrétní banky, která může šek proplatit.
Blankošek, bianco šek	Šek, u kterého není vyplněna hodnota (suma).
Šek domicilovaný	Šek, který je splatný pouze v místě třetí osoby, tj. v místě bydliště šekovníka nebo v jiném místě, je-li touto třetí osobou peněžní ústav.
Zaručený šek	<ul style="list-style-type: none"> • garantovaný šek, při jehož předložení se majitel šeku prokazuje tzv. záruční šekovou kartou, • velice „bonitní šek“, banka přijímá tento šek jako hotovost, částka je majiteli připsána na účet ihned, až poté je šek inkasován u šekovníka.
Nekrytý šek	Šek, který nemusí být proplacen, z důvodu nedostatečného krytí

Zdroj: Šimíková, I.: Finance a bankovníctví, s. 136

2.2.3 Proplacení šeku

Základem šekové platby je obdržení šekové knížky od banky klientem ke svému účtu. Klient má možnost platit nebo vybírat hotovost z banky vyplněním šeku. Průběh této operace je znázorněn na obrázku 4. (Dvořák, 2005)

Obrázek 4

Legenda:

- 1 Sjednání smlouvy o požívání šeku a vydání šekové knížky.
- 2 Vystavení šeku a zaplacení s ním.
- 3 Předložení šeku k inkasu.
- 4 Zaslání šeku k inkasu.
- 5 Zatížení účtu výstavce šeku.
- 6 Úhrada šeku ve prospěch účtu banky.
- 7 Připsání částky ve prospěch účtu prodávajícího.

Průběh placení šekem

Zdroj: DVOŘÁK, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty, s. 363.

Splatnost šeku je na viděnou (při předložení). Zákon stanoví lhůty, kdy je třeba předložit šek k proplacení. Výstavce má právo šek odvolat po uplynutí lhůty k proplacení. V případě uplynutí lhůty a zároveň neodvolání šeku výstavcem, je možné k proplacení šek předložit, ovšem je na uvážení šekovníka, jestli šek proplatí. (Landorová, 2007)

Pro předložení šeku k proplacení platí tyto lhůty:

- 8 dnů, pokud je šek vystaven a místo k proplacení má v témže státě.
- 20 dnů, je-li místo vystavení šeku a místo platební v jiném státě.
- 70 dnů v případě, že místo vystavení a místo platební je na odlišných kontinentech, ovšem v oblastech, kde platí Ženevské konvence. (Šenkýřová, 1999)

Proplacení šeku různými způsoby:

- Okamžité proplacení šeku, nejdříve se provede cenzura, což je prověření všech náležitostí šeku, pokud je šekovníkem proplácející banka, šek je proplacen okamžitě po kontrole zůstatku na účtu výstavce šeku.

- Eskont šeku, majiteli šeku je proplacena částka snížená o diskont, dříve než je šek zaslán šekovníkovi k úhradě.
- Inkaso šeku (cash letter systém), šek je majiteli okamžitě proplacen, s výhradou storna, při nezaplacení šeku šekovníkem.
- Čekání na inkaso od šekovníka (after final payment), nejdříve banka počká na dobropis od šekovníka, dále následuje proplacení šeku jeho majiteli. Tento proces je časově náročný. (Polouček, 2006)

2.2.4 Výhody a nevýhody šeků

Výhodou šeků je náhrada hotových peněz při placení. Oběh šeků stimuluje snadná převoditelnost. Výraznou výhodou je rychlá vymahatelnost šeku při neplacení. (Máče, 2006)

Nevýhodou je, že šeky jsou v porovnání s jinými instrumenty bezhotovostního platebního pomalým a zdoluhavým nástrojem. Časový odstup je nevýhodný pro příjemce platby, naopak plátce má výhodu, jelikož jeho účet není zatížen při vystavení šeku, ale až při proplacení. Existuje názor, že šeky jsou nevýhodné pro vývozce v zahraničním obchodě, z důvodu opožděného přijetí inkasa ze zahraničí. (Máče, 2006)

2.3 Směnky

Mezi ostatními instrumenty bezhotovostního platebního styku jsou směnky spíše pomocný platební prostředek. Použití směnek je v ČR, stejně jako použití šeku, upraveno Směnečným a šekovým zákonem č. 191/1950 Sb., je v souladu s Ženevskými konvencemi. V praxi nacházejí směnky uplatnění ke krytí dodavatelsko-odběratelských vztahů. (Landorová, 2007)

Směnka se považuje za cenný papír, a jako instrument obchodního úvěru písemně vyjadřuje bezpodmínečný dlužnický závazek. Vznik směnky může být zapříčiněn mnoha okolnostmi a vyznačuje se **abstraktností**, což znamená, že se neuvádí detailnější okolnosti podněcující vystavení a přijetí směnky. Zde pramení nespornost závazku, proto proplacení směnky nemůže být směnečným dlužníkem podmiňováno nějakými podmínkami nebo výhradami. (Šenkýřová, 1999)

Směnka využívá u následujících bezhotovostních platebních instrumentů:

- Dokumentární inkaso – vydání dokumentů bankou proti akceptaci směnky.
- Směnečné inkaso – zajištění zaplacení směnky přes dokumentární inkaso.
- Dokumentární akreditiv – nejvíce využívány je platební podmínka negociace a akceptace (dlužník akceptuje směnku, jež je mu předložena k přijetí a stane se směnečným dlužníkem).
- Eskont směnky – prodej směnky bance před její splatností, se zpětným postihem.
- Forfaiting – prodej směnky forfaitingové organizaci bez zpětného postihu. (Máče, 2006)

2.3.1 Náležitosti směnek

Aby mohla být směnka považována za platnou, musí obsahovat tyto zákonné náležitosti:

- **Pojmenování listiny „směnka“**, uvedené v názvu i textu.
- **Bezpodmínečný příkaz zaplatit** peněžní částku uvedenou na ve směnce.
- **Jméno toho, kdo je povinen zaplatit** (v případě směnky vlastní je tato osoba výstavce směnky naopak u směnky cizí je to směnečník).
- **Záznam o splatnosti**.
- **Záznam místa**, kde má dojít k platbě směnky.
- **Jméno osoby, které nebo na jejíž rád má být zaplaceno**.
- **Místo a datum vystavení** směnky.
- **Podpis výstavce**. (Šimíková, 2004)

U směnky cizí mohou být dále uvedeny tyto nepodstatné náležitosti:

- Doložka „bez prodlení“.
- Doložka oznamující, že cizí směnka byla vystavena ve více (bezpečnostních) duplikátech.
- Valutová doložka. (Máče, 2006)

2.3.2 Druhy směnek

Směnka vlastní písemně vyjadřuje slib výstavce, že v den splatnosti, který je přesně daný, zaplatí oprávněné osobě vyznačené ve směnce danou částku.

Cizí směnka písemně vyjadřuje platební příkaz věřitele (výstavce směnky) směnečníkovi (dlužníkovi) zaplatit v určený den splatnosti stanovenou sumu, na stanoveném místě.

Zastřená vlastní směnka, zde výstavce přikazuje sám sobě zaplatit remitentovi směnečnou částku ve smluvený den na smluveném místě. Výstavce se stane hlavním dlužníkem až po akceptaci směnky. Navzdory názvu se jedná o cizí směnku. Tento druh směnky se uplatňuje nejvíce v případě, že hlavní závod vydá směnku na svou pobočku. (Polouček, 2006)

Detailní přehled druhů směnek je uveden v následující tabulce.

Tab. 2: Druhy směnek

Druhy směnek	
Druh směnky	Náležitosti směnky, obsah
Směnka vlastní	<ul style="list-style-type: none"> • představuje závazek výstavce směnky uhradit osobě uvedené na řád v době splatnosti uvedenou částku, • v textu směnky je napsáno: „...zaplatím...“
Směnka cizí	<ul style="list-style-type: none"> • představuje platební příkaz výstavce směnky zaplatit oprávněné osobě v daný den splatnosti určitou částku, • v textu směnky je napsáno: „...zaplaťte...“
Zastřená vlastní směnka	tento druh směnky je směnka je cizí, výstavce a směnečník (dlužník) je jedna stejná osoba
Vista směnka	<ul style="list-style-type: none"> • směnka splatná na viděnou, tzn. kdykoli po předložení, • v textu směnky je napsáno: „...zaplatím/zaplaťte dne na viděnou panu...“
Lhůtní směnka	<ul style="list-style-type: none"> • směnka splatná na určitý čas po viděné (ve smluvený čas po předložení), • v textu směnky je napsáno: „...zaplatím/zaplaťte dne 30 dní po viděné panu...“
Dato směnka	<ul style="list-style-type: none"> • směnka splatná na určitý čas po datu vystavení, • v textu směnky je napsáno: „...zaplatím/zaplaťte dne 30 dní po datu panu...“
Fixní směnka	<ul style="list-style-type: none"> • směnka splatná na určitý čas po datu vystavení, • v textu směnky je napsáno: „...zaplatím/zaplaťte dne XX. XX. 20XX panu...“
Blanko (bianco) Směnka	na této směnce není vyplněna směnečná suma
Obchodní směnka	vznikla na základě poskytnutého dodavatelského úvěru
Finanční směnka	vznikla na základě určitých finančních transakcí, nemá souvislost s pohybem zboží

Zdroj: Šimíková, I.: Finance a bankovníctví, s. 133

Převod směnky

Směnka převoditelná na základě indosamentu (rubopisu) nebo postoupením (cesí). Převádí se všechna práva plynoucí ze směnky. Aby byl indosament platný, musí být převedena celá směnečná částka. (Máče, 2006)

Aval směnky

Aval (směnečné rukojemství) zaručuje proplacení směnky. Směnečným rukojemcem se může stát každá třetí osoba, ta je pak zavázána stejně jako osoba, za kterou se zaručil. Doložka „jako rukojemci“, „per aval“ a podpis označují na směnce rukojemství. Směnečné rukojemství vzniká i pouhým podpisem třetí osoby na směnce. (Šenkýřová, 1999)

Splatnost směnky

Směneční dlužník, na rozdíl od většiny ostatních typů závazků, nemá povinnost plnit svůj závazek ze svého podnětu, tato povinnost vzniká až v okamžik, kdy mu je směnka předložena oprávněnou osobou (majitelem nebo zmocněná osoba). Směnečný dlužník může i přes nesouhlas majitele zaplatit pouze část směnky. Směnka by měla být předložena v průběhu prezentační lhůty, v opačném případě majiteli zanikne právo vůči vedlejším dlužníkům (indosanti s jejich rukojemí, výstavce cizí směnky), práva vůči hlavním dlužníkům však zůstávají. Po zaplacení celé směnečné sumy má směnečník právo na vrácení směnky spolu s kvitační doložkou, kterou majitel potvrzuje proplacení směnky. V obchodní praxi se směnky proplácejí obvykle bezhotovostně. (Máče, 2006)

Zkrácené soudní řízení

V případě neúplného proplacení směnky, má majitel směnky možnost, na základě žaloby u příslušného soudu, domáhat svých požadavků. Rozhodnutí soudu probíhá ve zkráceném soudním řízení. Majitel směnky předloží žalovanou směnku případně jiné listiny a podá návrh na rozhodnutí platebním rozkazem. Na podnět žaloby a bez prodlení vydá soud platební rozkaz. (Šenkýřová, 1999)

2.3.3 Výhody a nevýhody směnek

Použitím směnky vznikají pro věřitele (dodavatele) a dlužníka (odběratele) určité výhody a nevýhody.

Pro dodavatele:

- Závazek dlužníka je pomocí směnky lépe a rychleji soudně vymahatelný.
- Možnost eskontovat směnku nebo ji prodat forfaitingové společnosti, před její splatností.
- V případě avalu směnky lze uplatnit nárok i vůči směnečnému dlužníkovi.
- Možnost předložení směnky k zaplacení skrz dokumentární inkaso. (Máče, 2006)

Pro odběratele:

- V případě pochybností možnost odmítnutí akceptace při předložení směnky na základě faktury, a vyjasnění s věřitelem.
- Pokud je dlužníkem akceptován i duplikát, nastane riziko, pokud tyto dva dokumenty jsou předloženy k zaplacení. (Landorová, 2007)

2.4 Dokumentární akreditiv

Dokumentární platby (dokumentární akreditiv spolu s dokumentárním inkasem, o kterém bude zmíněno dále) jsou spojeny s vyššími částkami vyplývajícími z obchodních vztahů. Vznik těchto instrumentů byl zapříčiněn vysokým rizikem při placení především v mezinárodním platebním styku. (Dvořák, 2005)

Tyto instrumenty jsou služby, jejichž podstatou je prověření splnění podmínek pro realizaci platebního styku z podmětu předložených dokladů. (Puchinger, 2005)

Jak uvádí Andrlé (2008, s. 21), „*Dokumentární akreditiv je písemný závazek banky beneficiantovi – exportérovi, vystavený na základě instrukcí příkazce – importéra, poskytnout plnění stanovené akreditivem do výše akreditivní částky proti dokumentům předloženým v rámci platnosti akreditivu a odpovídajícím všem jeho podmínkám.*“

Jelikož se dokumentární akreditiv uplatňuje především v mezinárodním obchodě, jsou příkazce (kupující, odběratel) a beneficiant (příjemce, prodávající, dodavatel) v jiné zemi. Z tohoto důvodu navazuje banka spolupráci se zahraniční bankou, z čehož vyplývá, že zde vystupují banky dvě:

- **Banka otevírající akreditiv**, což je banka příkazce, která realizuje hladkou platbu z příkazcova účtu, tak že skrz korespondenční banku (případně svoji pobočku) v zahraničí otevře a následně vystavuje akreditiv ve prospěch prodávajícího.
- **Banka avizující, potvrzující**, která je zahraniční korespondenční bankou (případně pobočkou). Tato banka avizuje prodejci otevření akreditivu a dále potvrzuje přijetí smluvních dokumentů, které předá bance příkazce a ta na tento podmět převede na účet zahraniční banky smluvní částku. Funkce této banky jsou oznámení a potvrzení akreditivu. (Šimíková, 2004)

2.4.1 Právní úprava dokumentárního akreditivu

V ČR se dokumentární akreditivy řídí zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění. Jelikož tento instrument může otevřít pouze banka je řízen také zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách. Při použití směnek v rámci dokumentárního akreditivu se zohledňuje také zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. (Máče, 2006)

Mezinárodní obchodní komora v Paříži vytvořila jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy (Uniform Customs and Practice dále jen UCP), v současné době platí revize z roku 2007 UCP 600, ze které vyplývají především tyto skutečnosti:

- Jedná se o závazek vystavující banky v elektronické nebo písemné podobě, poskytnout peněžní nebo jiné plnění.
- Vystavující banka se zavazuje plnit pouze proti předložení dokumentů odpovídajících akreditivu, při splnění všech dalších podmínek (dodržení lhůt, uvedeného místa atd.).
- Banky se zabývají jen předloženými dokumenty, na skutečný stav zboží či obchodní kontrakty neberou ohled.

- Není podstatné pojmenování tohoto bankovního instrumentu, zda jako akreditiv nebo dokumentární akreditiv nebo jiné, záleží však na znění samotného akreditivu. (Anderle, 2008)

U dokumentárních plateb jsou druhy dokladů řešeny smlouvou o dodacích podmínkách. Zpravidla se respektují podmínky International Commercial Terms (dále jen INCOTERMS, viz příloha 1), neboli mezinárodní obchodní podmínky vydané Mezinárodní obchodní komorou v Paříži. INCOTERMS upravují pouze vztahy mezi dodavatelem a odběratelem, vůči třetím osobám vztahy upraveny nejsou. (Puchinger, 2005)

Časté chyby při realizaci dokumentárního akreditivu:

- Chybějící dokumenty jako jsou nákladní listy, osvědčení o pojištění, kontrolní certifikáty atd.
- Popis zboží na faktuře nesouhlasí s popisem zboží v dokumentárním akreditivu. Tento případ nastane i v případě, že zboží je popsáno stejně, ale v jiném jazyce nebo pokud je popsáno ve stejném jazyce odlišnou formulací.
- Zboží je odesláno až po datu uvedeném v dokumentárním akreditivu.
- Překládky zboží, když není povoleno.
- Dokumenty o pojištění nejsou podle pravidel akreditivu, jsou na špatnou částku, nejsou potvrzené nebo potvrzené po datu odeslání.
- Faktura není vyhotovena na jméno žadatele uvedeného v dokumentárním akreditivu. (Johnson, 2010)

2.4.2 Druhy dokumentárních akreditivů

Podle intenzity závaznosti banky se rozlišuje:

Neodvolatelný akreditiv - není možné jej měnit případně zrušit bez souhlasu všech zainteresovaných stran. Jedná se pevný závazek vystavující banky, z čehož vyplývá značná jistota pro příjemce při placení. (Šenkýřová, 1999)

Odvolatelný akreditiv - nová revize UCP 600 již tento druh neupravuje a předpokládá akreditivy pouze neodvolatelné. V případě zájmu o vystavení toho akreditivu by muselo

být přesně určeno, co takový akreditiv představuje, např. podmínky odvolání. Použití tohoto druhu akreditivu v praxi je ojedinělé. (Anderle, 2008)

Z pohledu právní závaznosti je rozlišován:

Potvrzený dokumentární akreditiv – banka příjemce (avizující banka) může na podnět žádosti banky příkazce akreditiv potvrdit, čímž vstupuje do simultánního vztahu s vystavující bankou ve vztahu k dodavateli. O potvrzení se banka příjemce rozhodne po obdržení akreditivu podle bonity vystavující banky a akreditivních podmínek, pokud akreditiv nepotvrdí, bude ho pouze avizovat. Tento druh představuje pro dodavatele výhodu, neboť za platbu ručí obě banky.

Avizovaný dokumentární akreditiv - banka příjemce nevstupuje do závazku vůči dodavateli, jemuž pouze oznamuje podmínky akreditivu a zajišťuje jeho realizaci. Pokud se tato banka rozhodne akreditiv neavizovat, má povinnost o tom neprodleně informovat vystavující banku. (Máče, 2006)

2.4.3 Průběh dokumentárního akreditivu

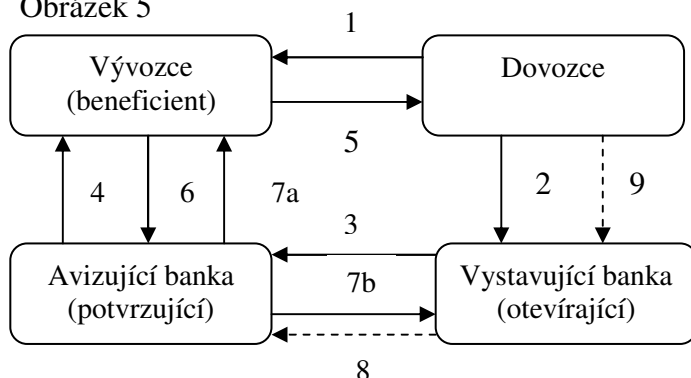
V prvním kroku se obě strany dohodnou na podmínkách kontraktu a odsouhlasí použití dokumentárního akreditivu pro zajištění obchodu, vše pak potvrdí podpisem kupní smlouvy.

Další fázi dovozce neboli příkazce akreditivu požádá o vystavení dokumentárního akreditivu svoji bankou, akreditiv bude vystaven ve prospěch vývozce. Vystavující banka se na tento podnět dohodne s potvrzující neboli avizující bankou o vystavení dokumentárního akreditivu. Tato avizující banka prověří pravost dokumentárního akreditivu a oznámí jeho otevření vývozci.

Vývozce po oznámení o otevření akreditivu odešle zboží, shromáždí akreditivem požadované dokumenty, které následně předá avizující bance. Pokud je tato banka oprávněna vývozci zaplatit, platbu provede, pokud však oprávněna není, předá pouze dokumenty bance otvírající akreditiv.

Otevírající banka dokumenty zkontroluje, a pokud jsou v pořádku, provede úhradu avizující bance. Dovozece dostane dokumenty potvrzující vlastnictví zboží proti platbě vystavující bance, tato částka se skládá z hodnoty akreditivu a provize. (Šimíková, 2004)

Obrázek 5

Legenda:

- 1 Podpis smlouvy.
- 2 Žádost o vystavení akreditivu.
- 3 Dohodnutí bank na jeho vystavení.
- 4 Oznámení vývozci o otevření.
- 5 Odeslání zboží.
- 6 Předání požadovaných dokumentů.
- 7a Proplacení akreditivu vývozci, pokud je avizující banka oprávněna.
- 7b Předání dokumentů.
- 8 Ověření správnosti dokumentů.
- 9 Předání dokumentů proti platbě.

Průběh dokumentárního akreditivu

Zdroj: Šimíková, I.: Finance a bankovníctví, s. 143

2.4.4 Výhody a nevýhody dokumentárního akreditivu

Výhody pro dodavatele:

Dostane záruku, že za jeho dodávku dostane zaplacen. Odesílá zboží až po potvrzení o otevření dokumentárního akreditivu.

Výhody pro odběratele:

Záruka, že za své peníze obdrží zboží. Banka přenechá peníze v okamžiku předání smluvních dokumentů stvrzujících dodání zboží (nákladní spisy ke zboží, skladové listy atd.). (Šimíková 2004)

Nevýhodou je náročnost a složitost zpracování a vyšší bankovní poplatky. Průběh platby může být zdlouhavý a dokumenty nemusí zcela souhlasit se zbožím. (Máče, 2006)

2.4.5 Forfaiting akreditivu

Forfaiting je prodej střednědobých a dlouhodobých pohledávek podniku, splatných ke stanovenému datu v budoucnosti, vzniklých z prodeje zboží nebo služeb. Banka nemůže po koupi postihnout původního majitele. Největší uplatnění nachází forfaiting při exportu.

Podniky mají o forfaiting zájem, pokud potřebují zvýšit likviditu, snížit rizika spojená s předexportním financováním a se splacením svých pohledávek vůči odběratelům.

Jedná se o pohledávky vzniklé z již provedených obchodů realizovaných pomocí bankovní záruky nebo dokumentárního akreditivu zpravidla s odloženou splatností. Většinou dochází k odkupu pohledávek v minimální hodnotě 1 milion Kč, jejichž splatnost je od 30 – 45 dní do 10 let. Cena forfaitingu se často udává diskontem neboli částkou, o kterou je snížena nominální hodnota pohledávky. (Mejstřík, 2008)

2.5 Dokumentární inkaso

Dalším platebním nástrojem používaným převážně v zahraničním obchodě je dokumentární inkaso. Oproti akreditivu představuje dokumentární inkaso méně zajištěný způsob platby, naopak oproti hladké platbě je jistější. Z čehož vyplývá, že je dokumentární inkaso využíváno při obchodech s nízkým rizikem platební neschopnosti nebo nevěle kupujícího resp. jeho země. (Dvořák, 2005)

Příkaz k dokumentárnímu inkasu podává prodávající (vývozce), ten požádá svou banku, aby v jeho prospěch z účtu kupujícího vyinkasovala plnění dokumentárního inkasa a to smluvně sjednanou částku proti vydání akreditivních dokumentů. Po předání těchto dokumentů bance příkazce prodávajícím by mělo následovat plnění z dokumentárního inkasa, banka příkazce však v tomto modelu nepřebírá žádnou záruku za plnění dokumentárního inkasa. (Šimíková, 2004)

Vývozce je podstupuje riziko, které pramení z nevěle kupujícího zaplatit nebo odmítnutí převzetí dokumentů kupujícím, ten však od přepravce dostane zboží až po zaplacení případně po akceptaci směnky. Pokud dojde k předání dokumentů na základě akceptace směnky, je směnka jedinou zárukou pro prodejce. V případě nevyzvednutí dokumentů kupujícím nebo nezaplacení prodávajícím, řeší problém co udělat se zbožím, snaží se např. najít jiného zájemce v dané zemi nebo naopak zboží transportuje zpět do země původu, což představuje nezanedbatelné náklady. (Hinkelman, 2003)

2.5.1 Právní úprava dokumentárního inkasa

V ČR se dokumentární inkaso řídí zákonem č.513/1991 Sb., Obchodní zákoník, jelikož bankovní dokumentární inkaso vydává pouze banka, je řízen také zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách. Na mezinárodní úrovni se dokumentární inkaso řídí Jednotnými pravidly pro inkasa (Uniform Rules for Collections, dále jen URC), tyto pravidla vydala Mezinárodní obchodní komora v Paříži. (Máče, 2006)

Z těchto pravidel vyplývá a bylo již zmíněno výše, že inkasní pohledávky jsou pohledávkami prodávajícího nikoli inkasní banky. Splnění podmínek dokumentárního inkasa vyplývá z rozhodnutí kupujícího a inkasní ani vysílající banka nemají možnost přinutit kupujícího k zaplacení a vyzvednutí dokumentů a následně zboží. Pokud není uvedeno jinak, prodávající hradí výlohy se zřízením dokumentárního inkasa. (Šenkýřová, 1999)

2.5.2 Průběh dokumentárního inkasa

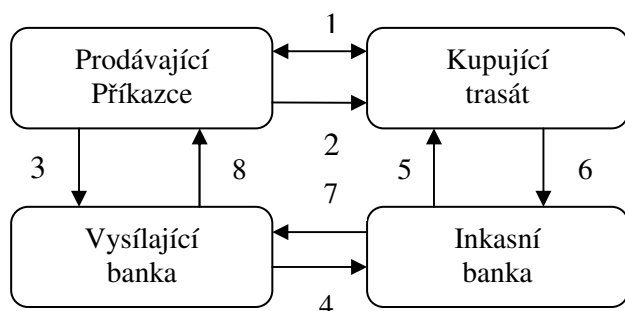
Na rozdíl od dokumentárního akreditivu je realizace dokumentárního inkasa jednodušší a lze rozdělit do tří fází:

Sjednání inkasních podmínek - v platebních podmínkách musí být dohodnuto využití dokumentárního inkasa pro placení. V této fázi obchodu se doporučuje informovat banku, která zpravidla spolupracuje na formulaci platebních podmínek.

Vystavení inkasního příkazu – po podpisu kontraktu obou stran je zboží odesláno k místnímu speditérovi k dispozici banky kupujícího, z důvodu, aby nedošlo k předání kupujícímu před zaplacením. Prodávající současně předá dokumenty o zboží a příkaz k realizaci inkasa své bance.

Předložení dokumentů a zaplacení – inkasní banka (banka odběratele) přijme dokumenty a informuje kupujícího o podmínkách předání těchto dokumentů, který následně proti předání dokumentů provede platbu, popř. jiné smluvní plnění. V případě, že kupující odmítne provést plnění, banka následuje instrukce uvedené ve smlouvě o inkasu. (Dvořák, 2005)

Obrázek 6

Legenda:

- 1 Kupní smlouva.
- 2 Dodávka zboží.
- 3 Žádost o otevření inkasa a předání dokumentů.
- 4 Příkaz k inkasu a předání dokumentů
- 5 Předání dokumentů proti zaplacení.
- 6 Platba nebo akcept směnky.
- 7 Převod plnění (po srážce výloh).
- 8 Převod plnění ve prospěch prodávajícího (po srážce výloh).

Průběh dokumentárního inkasa

Zdroj: Dvořák, P.: Bankovníctví pro bankéře a klienty, s. 406

2.5.3 Druhy dokumentárních inkas

Rozdělení podle způsobu zpracování:

Přímé dokumentární inkaso – prodejce si vyřizuje inkaso sám bez pomoci banky.

Nepřímé dokumentární inkaso – prodejce podá žádost o zprostředkování inkasa prostřednictvím své banky.

Rozdělení podle inkasních podmínek na vydání dokumentů:

Dokumenty proti zaplacení – dokumenty budou vydány odběrateli jenom proti úhradě inkasní částky.

Dokumenty proti akceptaci směnky – dokumenty jsou vydány kupujícímu pouze proti akceptaci směnky. Jelikož splatnost směnky může být na viděnou, v určený čas po vystavení směnky nebo je směnka fixní, tento druh dokumentárního inkasa je určitou formou dodavatelského úvěru, zajištěného směnkou. Pro kupujícího výhodné neboť nejprve dostane zboží a platí později.

Dokumenty proti částečnému platu a akceptaci směnek – tato forma je hybridem předchozích dvou platebních instrukcí.

Dokumenty proti jinému inkasnímu úkonu – vydání dokumentů odběrateli je podmíněno předložením neodvolatelného platebního závazku. (Landorová, 2007)

Z pohledu banky lze dokumentární inkaso rozdělit na exportní a importní podle postoje, které při zprostředkování zaujmají.

2.5.4 Výhody a nevýhody dokumentárního inkasa

Tento platební instrument je méně rizikovější, tím výhodnější pro odběratele, který platí až při převzetí dokumentů. Dodavatel dostává s prodlevou zapláceno po odeslání zboží, ovšem jeho hlavní nevýhodou je, že plnění závisí na ochotě a platební schopnosti odběratele, a pokud nejsou dokumenty a následně zboží převzaty, nese všechny náklady a rizika spojená s náhradním řešením.

Tento instrument je středně rizikový tudíž vhodný pro teritoria s nižším rizikem a pro obchody mezi známé a důvěřující si partnery. Cena dokumentárního inkasa je v porovnání s akreditivem nižší. (Polouček, 2006)

2.6 Bankovní záruka

Z důvodu zajištění rizik, které obchod v dnešní době přináší a také stávající ekonomické situace, jež vyžaduje zvýšené nároky na řízení rizik společností, jsou dnes obchodní vztahy bez bankovních záruk těžko představitelné. Rizika nedodání, opoždění, dodání vadného zboží, platební nevěle, neschopnost dlužníka platit nebo bezdůvodné nepřevzetí zboží kupujícím atd. mají negativní vliv na hospodaření podniku, z tohoto důvodu podniky využívají bankovní záruky, které jsou jedním z instrumentů minimalizující rizika a donucujícím prostředkem ke splnění smluvních povinností (platebních i neplatebních). Typickými podniky využívající bankovní záruky jsou stavební firmy, které se potřebují nejčastěji zajistit neplnění záručních termínů. (Brabcová, 2011)

Bankovní záruka je neobvyklý druh ručení, který nabízí věřiteli velmi dobré zajištění jeho pohledávky. V podstatě se jedná o neodvolatelný písemný závazek banky, že v případě nedodržení podmínek kontraktu dodavatelem nebo naopak nezaplacení zboží ze strany odběratele zaplatí předem danou částku peněz. Bankovní záruka vznikne prohlášením banky v záruční listině, ve kterém je uvedeno, že zaplatí věřiteli určenou peněžní částku v případě, že dlužník nesplní závazek nebo nastanou jiné okolnosti stanovené v záruční listině. (Máče, 2006)

Jak uvádí Landorová (2007) bankovní záruka zajišťuje závazky platební povahy, ale také závazky neplatební především v tuzemsku, ale i v zahraničí.

Bankovní záruka je zvláštní typ ručení, neboli samostatný zajišťovací instrument, z tohoto důvodu má bankovní záruka svá specifika:

- Ručitelem je vždy banka.
- Ručení bankovní zárukou má jiné právní postavení oproti běžnému ručení.
- Pokud smlouva nestanoví jinak, banka má povinnost z podmětu věřitele poskytnout plnění za všech okolností. (Máče, 2006)

2.6.1 Právní úprava bankovních záruk

V ČR je bankovní záruka upravena zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Na mezinárodní úrovni jsou bankovní záruky upraveny v Jednotných pravidlech pro kontraktní záruky, což je publikace Mezinárodní obchodní komory v Paříži č. 325, která upravuje záruku za vadium, akontační záruku a záruku za dobré provedení kontraktu.

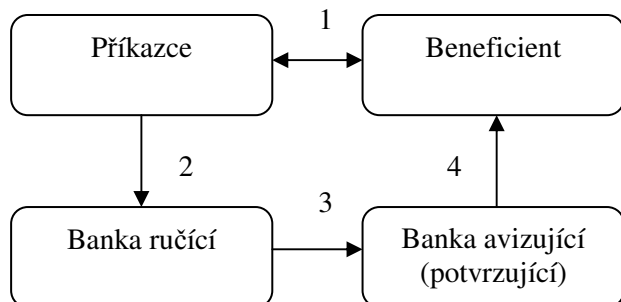
Další publikace Mezinárodní obchodní komory v Paříži č. 458 Jednotné pravidla pro záruky vyplatitelné na požádání upravuje záruky dokumentární povahy.

Publikace č. 500 vydaná také Mezinárodní obchodní komorou se nazývá: Jednotná pravidla pro dokumentární akreditivy a upravuje bankovní záruku vystavenou ve formě standby akreditivu. (Polouček, 2006)

2.6.2 Průběh bankovní záruky

Do provedení bankovní záruky vstupují tyto subjekty příkazce neboli žadatel, oprávněný neboli beneficiant či věřitel, ručící banka případně avizující nebo potvrzující banka.

Obrázek 7

Legenda:

1 Příkazce a beneficiant uzavřou kontrakt s využitím bankovní záruky.

2 Příkazce žádá banku o vystavení bankovní záruky ve prospěch beneficianta.

3 Ručící banka informuje avizující o vystavení záruky ve prospěch beneficianta.

4 Možnost dvou variant:

Avizující banka avizuje vystavení záruky beneficiantovi nebo beneficiant požádá o potvrzení záruky další bankou, pak potvrzující banka záruku potvrzuje.

Průběh bankovní záruky

Zdroj: Polouček, S.: Bankovníctví, s. 237

2.6.3 Druhy bankovních záruk

Podle druhu ručení se záruky rozdělují:

Akcesorické neboli vedlejší záruky, které jsou spojené s hlavním záručním závazkem, zpravidla na smlouvy mezi odběratelem a dodavatelem a zajišťují ho, čímž posilují jistotu věřitele. Akcesorické závazky se dále dělí na **podpůrné** (ručitel plní v případě, kdy po výzvě beneficianta příkazce odmítne plnit) a na záruky **solidární** (banka musí plnit i pokud beneficiant nežádal nejdříve o plnění příkazce).

Abstraktní záruky jsou nezávislé na hlavním závazku, plnění je dáno zněním záruky. Banka se nezajímá o smlouvu mezi příkazcem a příjemcem a nebere ohled, jestli je uplatnění záruky ze strany beneficianta oprávněné z hlediska smluvních vztahů mezi ním a příkazcem. K plnění záruky dochází ihned po první výzvě a není závislé na splnění kontraktních podmínek. (Landorová, 2007)

Podle obsahu závazku:

Platební záruky, pro které je typické, že banka odběratele má povinnost zaplatit dodavateli předem stanovenou částku, pokud tyto své závazky odběratel neuhradí.

Mezi nejčastější druhy platební záruky patří:

- **Aval směnky**, což je směnečné prohlášení, jehož podstatou je závazek, který musí osoba, která se zaručila splnit na výzvu majitele i bez předešlé výzvy k plnění směnečným dlužníkem.
- **Záruka za zaplacení směnek**, je samostatná listina, v jejímž obsahu je definována konkrétní záruka.
- **Záruka za zaplacení zboží**. (Máče, 2006)

U **neplatební záruky**, banka ručí za jiný než platební závazek příkazce a zavazuje se bez námitek zaplatit na první výzvu, nejčastější typy neplatebních záruk jsou:

- **Záruka za vadium**, což je typ záruky, který se používá při soutěžích o veřejnou zakázku, v případech vyžadujících, aby účastník soutěže zaplatil vypisovateli vadium. Obvykle je to částka 2 % z ceny vyčíslené v nabídce. Důvod zaplacení vadia je, zaručení, že účastník soutěže dodrží podmínky a podepíše kontrakt. Bankovní záruka je alternativou za zaplacení vadia.
- **Kauční záruka** se využívá k zajištění kvality dodávky, příkazcem je dodavatel. Odběratel má právo čerpat tento druh bankovní záruky, v případě dodávky nekvalitního zboží, velikost této záruky je zpravidla 5-10 % prodejní ceny.
- **Akontační záruka** je záruka banky, že v případě nesplnění dodávky ze strany dodavatele dostane odběratel zpět akontaci, kterou poskytl dodavateli. Akontace slouží pro zajištění kvantity dodávky. Příkazcem záruky je dodavatel a beneficentem odběratel. (Polouček, 2006)
- **Celní záruka** je záruka banky za dovozce vůči celním úřadům, že uhradí cla a vzniklé poplatky pokud zboží je bezcelně dovezeno ze zahraničí a není dovezena zpět do země, ze které pochází a naopak (např. vrtné soupravy, stavební mechanismy).

- **Nabídkové záruky** jsou záruky bank při vypisování veřejné soutěže vůči vypisovateli veřejné soutěže, že klient banky splní zakázku a svoji nabídku neodvolá, pokud mu v soutěži bude svěřena.
- **Dodavatelské záruky** jsou záruky banky za klienta – dodavatele odběrateli, vývozce dovozci, že obchod proběhne podle smluvních podmínek. Záruka je vyčíslena podílem z hodnoty obchodu (např. 10%). Příkladem těchto druhů záruk jsou: záruka za správné a včasné splnění podmínek zadané dodávky, za dobré provedení kontraktu, záruka za vady, zálohová záruka atd. (Landorová, 2007)

Podle provedení bankovních záruk, kde se průběh záruky se může odlišovat podle počtu a zapojení bank:

Přímé bankovní záruky, zde je zapojena pouze jedna banka (vystavující záruku), jež vstupuje do kontraktu s příjemcem a oznamuje mu vystavení záruky, pokud by byl kontakt banky s příjemcem složitý (např. u mezinárodních záruk) je zapojena do procesu vystavení záruky korespondentská banka v zemi příjemce záruky. Tato korespondentská banka může vystupovat v rolích:

- Avizující banky, přičemž jenom oznamuje příjemci vystavení záruky a nepřebírá žádný závazek ohledně záruky.
- Potvrzující banky, kdy banka potvrdí záruku vydanou vystavující bankou a stane se vůči příjemci stejným ručitelem jako vystavující banka, z čehož vyplývá právo příjemce požadovat plnění i od této banky.

U **nepřímé bankovní záruky**, vystavující banka prověřuje formou proti záruky zahraniční banku a požaduje vystavení nové záruky (ne potvrzení záruky), což představuje pro příjemce rozdíl, neboť jde o dvě samostatné záruky, které na sebe navazují, ale jsou nezávislé. Příjemce má právo v tomto případě požadovat plnění pouze od banky, která vystavila záruku v jeho prospěch a nikoli od banky, která vystavila původní záruku. (Máče, 2006)

2.6.4 Výhody a nevýhody bankovních záruk

Hlavní výhody bankovních záruk jsou především:

- Kvalitní zajištění mnoha druhů závazků ve vztazích mezi dodavatelem a odběratelem.
- Snižují rizika mezi odběratelem a dodavatelem spočívající v nevrácení akontace, porušením množství, kvality, sortimentu, termínu dodání atd. zboží ve smluvních podmínkách.
- Jejím vydáním lze zajistit jakýkoli druh obchodu a služby.
- Banky nabízející bankovní záruky zpravidla poskytují poradenské služby při vyjednávání obchodních kontraktů klientů.

Nevýhody bankovních záruk:

- U platebních záruk je někdy požadováno ze strany banky dvojí složení záruky, jelikož první část je za zaplacení a druhá za zajištění, je brán ohled na bonitu klienta, výši a způsobu zajištění záruky.
- Možnost neoprávněného uplatnění abstraktní záruky z důvodu, že banka zkoumá pouze formální stránku uplatnění nikoli jeho oprávněnost.
- Vystavení záruky bankou do rizikových zemí, znamená vložit do znění záruční listiny v případě opožděném splnění zajišťovaného závazku možnost alternativního uplatnění. Banka by měla mít náklady vyplývající z toho opoždění dostatečně zajištěné. (Vinter, 2010)

3 Výběr vhodného platebního instrumentu, jeho aplikace a realizace obchodního případu.

V následující kapitole jsou popsány obchodní případy realizované českou firmou, jejíž název, adresa a ostatní údaje byly z důvodu ochrany osobních údajů pozměněny, jako i názvy, adresy a ostatní údaje dále jmenovaných firem.

Česká firma BPtech s.r.o. se zabývá výrobou a prodejem specializovaných strojů na průmyslovém trhu v oblasti strojírenství. Zárukou její kvality je sedmdesátiletá tradice výroby a vývoje obráběcích strojů. Firma získala v ČR řadu ocenění za technický přínos v oblasti inovace obráběcích strojů. Produkty firmy jsou určeny pro subdodavatele strojírenského, automobilového a leteckého průmyslu.

3.1 Dokumentární akreditiv

Firma PBtech s. r. o. byla na Mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně (konaném 3. – 7. 10. 2011) po prezentaci svých výrobků oslovena čínskou firmou Yong Mechanical Engineering Company, která projevila zájem o nákup specializovaného stroje ROLLER 2800 CNC pro hluboké válečkování hřídelových součástí v hodnotě 250.000 EUR (6.250.000 Kč).

3.1.1 Výběr vhodného platebního instrumentu

Cílem podniku je realizace obchodu s maximálním ziskem, a zároveň s minimálním rizikem. Podnik má na výběr z několika platebních instrumentů. Obecně platí, že čím nižší míru zajištění obchodu podnik vybere, tím levnější bude transakce, ale zároveň bude vysoké riziko.

Jde o vývozní transakci společnosti BPtech s.r.o. s Yong Mechanical Engineering Company, a proto se vývozce bude snažit minimalizovat platební riziko použitím vhodného platebního instrumentu. Jelikož jde o první obchod s uvedenou čínskou společností bez jakýchkoliv dřívějších zkušeností, zvažuje se použití bankovní záruky nebo

dokumentárního akreditivu. Použití dokumentární inkasa bylo vyloučeno z důvodu nižší míry zajištění rizika, použití tohoto instrumentu by bylo vhodné při opakovaném obchodě s předchozími pozitivními platebními zkušenostmi. Z uvedené dvojice instrumentů byla vyloučena platební bankovní záruka, jelikož se používá především v tuzemském obchodě pro standardizované obchody (např. komodity) a navíc s jejím použitím nesouhlasil čínský partner z důvodu jednostranné výhodnosti pro PBtech s.r.o. (platební záruka pro čínskou stranu znamená nevýhodu závazek zaplatit na první vyzvání, aniž by se zkoumalo, zda zboží bylo nebo nebylo dodáno). Po zvážení míry rizika plynoucího z tohoto obchodu bylo po vzájemné dohodě s čínským dovozcem rozhodnuto pro použití dokumentárního akreditivu.

3.1.2 Výběr banky pro dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv je běžným instrumentem, který v České republice nabízí prakticky všechny banky s platnou licenci. Následujícím cílem je porovnat výhodnosti nabídek z cenového hlediska resp. z ceny prodávaného stroje. Zdrojem pro tuto srovnávací studii byl ceník jednotlivých porovnávaných bank platný v únoru 2012. Porovnávané banky jsou banky v blízkosti sídla podniku, podnik neměl zájem o srovnání ostatních vzdálenějších bank z důvodu dopravy a úspory času.

V následující tabulce je uvedeno cenové srovnání avíza dokumentárního akreditivu, ze kterého vyplývá, že ceny se příliš neliší, pouze v případě Raiffeisenbank je značný rozdíl. Pro hodnotu uvažované zakázky je tato banka znatelně levnější.

Tab. 3: Cenové srovnání avíza dokumentárního akreditivu

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Raiffeisenbank	0,1 % z hodnoty akreditivu, min. 3.000 Kč	6.250 Kč
KB	0,2 % z částky akreditivu, min. 1.000 Kč	12.500 Kč
Česká spořitelna	0,2 % z částky akreditivu, min. 1.000 Kč	12.500 Kč
ČSOB	0,2 % z částky akreditivu, min. 1.500 Kč	12.500 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V následující tabulce je srovnáno potvrzení dokumentárního akreditivu. Rizikovitost teritoria je uvažovaná u všech srovnávaných bank pro dané území stejná, nepodařilo se však zjistit velikost této přírážky.

Tab. 4: Cenové srovnání potvrzení dokumentárního akreditivu

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Raiffeisenbank	dle rizikovosti banky a teritoria, min. 0,1 % p.q za každých započatých 30 dní platnosti, min. 3.000 Kč	6.250 Kč
ČSOB	0,2 % z částky akreditivu, min. 1 500 Kč + riziková přírážka (p.a. dle bonity vystavující banky)	12.500 Kč
Česká spořitelna	první započaté čtvrtletí 0,3%, minimálně 1.000, každý další započatý měsíc 0,1%, min 1.000 Kč + individuální riziková přírážka	18.750Kč
KB	individuálně, v závislosti a míře kreditního rizika, min 1.500 Kč	nepodařilo se získat individuální cenu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

Následující tabulka zobrazuje poplatky za změnu a za zrušení dokumentárního akreditivu, nejlépe zde vyšla Komerční banka a nejhůře Raiffeisenbank. Při porovnání peněžního rozdílu u ostatních kritérií však toto kritérium nehraje hlavní roli.

Tab. 5: Cenové srovnání formální změny a zrušení dokumentárního akreditivu

Banka	Formální změna	Zrušení
KB	750 Kč	750 Kč
Česká spořitelna	1.000 Kč	1.000 Kč
ČSOB	1.500 Kč	1.500 Kč
Raiffeisenbank	2.000 Kč	1.500 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

Následující tabulka zobrazuje srovnání ceny za převzetí dokumentů a platbu, jedinou odlišnou bankou je znovu Raiffeisenbank, u které je cena vycházející z hodnoty obchodu nejnižší.

Tab. 6: Cenové srovnání převzetí dokumentů a platby v dokumentárním akreditivu

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Raiffeisenbank	0,2 % z hodnoty akreditivu, min. 3 000 Kč	12.500 Kč
Česká spořitelna	akreditivy zahraniční a tuzemské v cizí měně 0,3 %, min. 1.000,- akreditivy tuzemské v CZK 0, 2%, min. 1.000 Kč	18.750 Kč
KB	0,3 % z vyplacené částky, min. 1 000 Kč	18 750 Kč
ČSOB	0,3 % z částky dokumentů, min. 1 500 Kč	18 750 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

Z tohoto srovnání vyplynulo, že pro podnik bude v tomto případě nejvýhodnější k realizaci dokumentárního akreditivu zvolit Raiffeisenbank. Z tabulek však vyplývá, že pro jinou resp. nižší cenu obchodu by bylo pro podnik výhodné zvolit jinou banku.

3.1.3 Uzavření kupní smlouvy

Společnost BPtech s.r.o. uzavřela smlouvu s čínským partnerem. Smlouva obsahuje tyto náležitosti:

- Smluvní strany - prodávající je společnost PBtech s. r. o. a kupující Yong Mechanical Engineering Company.
- Předmět smlouvy – 1 ks stroj ROLLER 2800 CNC.
- Kupní cenu – 250.000 EUR.
- Záruku – 24 měsíců ode dne doručení zboží kupujícímu.

- Platební podmínky a poplatky - Smluvní strany se dohodly, že kupující otevře dovozní akreditiv s maximální splatností do 30. 4. 2012 ve prospěch prodávajícího. Banka kupujícího je Honkong and Shanghai Banking Corporation Limited (dále jen HSBC) pobočka, Peking, banka prodávajícího je Raiffeisenbank a. s. Podmínkou pro výplatu z akreditivu jsou následující dokumenty: obchodní faktura, námořní list, dokumenty o pojištění, certifikáty.
- Dopravní podmínky - smluvní strany se dohodli, že platební parita je Cost, insurance and freight dále jen CIF (podle INCOTERMS 2010), což znamená, že zodpovědnost za zboží má prodávající do nalodění a náklady na přepravu zboží prodávající hradí do vylodění v místě určení.

Smlouva je uvedena v anglickém jazyce v příloze B.

3.1.4 Text akreditivu

Kupující po podpisu smlouvy zažádal HSBC o otevření dokumentárního akreditivu ve prospěch prodávajícího. HSBC poté potvrdila otevření dokumentárního akreditivu zasláním textu akreditivu přes SWIFT do Raiffeisenbank a. s., která jej poté předala prodávajícímu.

V textu akreditivu, vystaveným HSBC, je uvedeno, že je akreditiv neodvolatelný, řízený podle pravidel UCP poslední verze, datum a místo platnosti akreditivu, adresa a jméno žadatele o otevření akreditivu, adresa beneficianta, částka a měna, přístav nalodění zboží, přístav vylodění, datum do kdy musí být zboží odesláno, specifikace zboží, obchodní podmínky jsou podle ICOTERMS 2010 a to konkrétně CIF. Dále jsou požadované dokumenty např.:

- Podepsanou obchodní fakturu ve třech vydáních se souhlasími čísly s tímto dokumentem, s číslem kontraktu a jménem výrobce.
- Plnou sadu námořních nákladních listů.
- Plnou sadu dokumentů o námořním pojištění.
- Beneficientem potvrzenou kopii faxu pro dovozce do dvou dní po odeslání zboží.

- Beneficiantův certifikát potvrzující: správné zabalení zboží, číslo a údaje o zboží na povrchu každého balení, přepravní doklady.
- Dokument o zabalení ve dvou originálech a třech kopiích.
- Certifikáty kvality a množství ve dvou originálech a třech kopiích.

Dále obsahuje doplňující podmínky např.:

- Penále za opožděné odeslání ve výši 0,5% z ceny uvedené na faktuře za každých sedm dní, ale celkové penále nesmí překročit 5% z ceny uvedené na faktuře.
- Na žádném požadovaném dokumentu nesmí být uvedeno číslo tohoto dokumentu a suma.

Celý text akreditivu je uveden v anglickém jazyce v příloze C.

Po obdržení akreditivu pomocí SWIFTu, Raiffeisenbank informuje společnost PBtech s. r. o. o otevření akreditivu v její prospěch. Jelikož PBtech s. r. o. vyrábí daný stroj na zakázku, po informaci o otevření akreditivu v její prospěch zahájí výrobu stroje. Pokud by firma do doby platnosti akreditivu nestihla stroj vyrobit a tím pádem předložit dokumenty, musela by se domluvit s čínským partnerem na prodloužení akreditivu, což může být administrativně náročné a obchodní partner s tím nemusí souhlasit. Z toho důvodu by měla platnost akreditivu mít dostatečnou rezervu a nebyť podceňována firmou.

Po dokončení výroby stroje PBtech s. r. o. zkompletovala potřebné dokumenty, viz text akreditivu a předložila je Raiffeisenbank spolu s Formulářem o předložení dokumentů.

Formulář o předložení dokumentů obsahuje např. tyto náležitosti:

- Číslo akreditivu - DC TST702548.
- Údaje o příkazci - PBtech s. r. o.
- Datum a místo splatnosti akreditivu – 30. 4. 2012, Česká republika.
- Částku akreditivu a hodnotu prezentovaných dokumentů – 250.000 EUR.
- Vyjmenování přikládaných dokumentů: 3x faktura, 2x balící list, 1x pojistka, 2x certifikát o kvalitě, 1x konosament, 1x neobchodovatelná kopie konosamentu a pojistky, 2x kopie balícího listu, 3x kopie certifikátu o kvalitě, 1x beneficiem potvrzená kopie faxu žadateli.

Celý formulář o předložení dokumentů je uveden v příloze D.

Po zkontrolování dokumentů Raiffeisenbank, se společnost PBtech s. r. o. rozhodla nechat akreditiv potvrdit za cenu 6.250 Kč (viz Tab. 4, strana 56), která byla spočítána z hodnoty akreditivu a to konkrétně 6250.000 x 0,001. Společnost PBtech s. r. o. se rozhodla k tomuto kroku, neboť zvážila, že je pro ni za cenu 6.250 Kč potvrzení výhodné, jelikož se vyhne rizika nezaplacení od vystavující banky např. z důvodu embarga.

Shrnutí

Český vývozce splnil podmínky předložení dokumentů pod akreditivem a díky potvrzení ze strany Raiffeisenbank a.s. má tedy neodvolatelný závazek své banky a banky dovozce, že dostane zaplacen. Na druhé straně čínský partner platí, až ve chvíli kdy jsou k dispozici dokumenty bezpečně prokazující, že zboží existuje a je na cestě (dle dohodnuté parity).

3.2 Bankovní záruky

Tato část se zabývá využitím bankovní záruky v obchodní praxi. Společnost PBtech s. r. o. byla oslovena společností Axel s. r. o., která se nachází ve finančních problémech a potřebuje zmodernizovat svoji výrobní linku, prostřednictvím specializovaného stroje ROLLER 6800 CNC, aby mohla přijmout zakázku a dostat se z problémů. Společností PBtech s. r. o. bylo z důvodu špatné finanční situace kupujícího rozhodnuto, že bude mít o obchod zájem, pouze pokud kupující bude souhlasit s poskytnutím platební bankovní záruky. Kupující s tímto požadavkem souhlasil a následně byla sepsána kupní smlouva.

3.2.1 Kupní smlouva

Strany se dohodly na znění kupní smlouvy, jež obsahuje povinné náležitosti, jako jsou:

- Smluvní strany - prodávající je společnost PBtech s. r. o. a kupující Axel s. r. o.
- Předmět smlouvy – 1 ks stroj ROLLER 2800 CNC.
- Kupní cenu a platební podmínky – kupní cena je 6.250.000 Kč, v platebních podmínkách je zahrnuto zajištění obchodu ve prospěch prodávajícího pomocí platební záruky.

- Záruku výrobce – 60 měsíců ode dne doručení zboží kupujícímu.
- Ostatní ustanovení.

Úplné znění smlouvy je uvedeno v příloze E.

3.2.2 Srovnání cenových nabídek vybraných bank

Bankovní záruka je běžným instrumentem, který v České republice nabízí prakticky všechny banky s platnou licenci. Následujícím cílem je porovnat výhodnosti nabídek z cenového hlediska resp. z hodnoty zakázky u přijatých bankovních záruk. Zdrojem pro tuto srovnávací studii byl ceník jednotlivých porovnávaných z bank platný v únoru 2012. Porovnávané banky jsou banky v blízkosti sídla podniku, podnik neměl zájem o srovnání ostatních vzdálenějších bank z důvodu dopravy a úspory času.

V následující tabulce je uvedeno cenové srovnání avíza bankovní záruky, toto kritérium nebylo překvapivě stanoveno žádnou z bank procentní sazbou, ale pouze jen pevnou částkou. Nejlépe dopadla Raiffeisenbank, u které je poplatek za avízo bankovní záruky poloviční oproti nejdražší Komerční bance a České spořitelně.

Tab. 7: Cenové srovnání avíza záruky

Banka	Cena obecně	Cena zakázky
Raiffeisenbank	1.000 Kč	1.000 Kč
ČSOB	1.500 Kč	1.500 Kč
KB	2.000 Kč	2.000 Kč
Česká spořitelna	2.000 Kč	2.000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V následující tabulce je uvedeno cenové srovnání poplatku za změnu přijaté bankovní záruky. Z tohoto srovnání vyplývá, že ceny jsou zřetelně rozdílné, nejlépe dopadla Raiffeisenbank shodně s ČSOB, Česká spořitelna se umístila druhá, ovšem za předpokladu, pokud by individuální posouzení Českou spořitelnou, jež se nepodařilo získat, zůstalo

na minimální hranici, poplatek byl oproti dvěma nejlevnějším bankám dvojnásobný, u Komerční banky, která dopadla nejhůře, byl tento poplatek dokonce trojnásobný.

Tab. 8: Cenové srovnání změny přijaté bankovní záruky

Banka	Cena obecně	Cena zakázky
Raiffeisenbank	1.000 Kč	1.000 Kč
ČSOB	1.000 Kč	1.000 Kč
Česká spořitelna	individuálně, min. 2.000 Kč	2.000 Kč
KB	3.000 Kč	3.000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

Dalším porovnávaným kritériem jsou poplatky za uplatnění přijaté bankovní záruky. Z následující tabulky vyplývá, že nejlépe v hodnocení tohoto kritéria dopadla Raiffeisenbank a naopak nejhůře Komerční banka společně s Českou spořitelnou, za předpokladu, že individuální posouzení bude u České spořitelny na minimální hranici.

Tab. 9: Cenové srovnání uplatnění přijaté bankovní záruky

Banka	Cena obecně	Cena zakázky
Raiffeisenbank	1.000 Kč	1.000 Kč
ČSOB	1.500 Kč	1.500 Kč
Česká spořitelna	individuálně, min 3.000 Kč	3.000 Kč
KB	3.000 Kč	3.000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

3.2.3 Žádost o vystavení bankovní záruky

Na základě smlouvy, ze které vyplývá zajištění pomocí záruky za dobré provedení, podá společnost Axel s. r. o. žádost o vystavení bankovní záruky bance Raiffeisenbank.

Tato žádost obsahuje:

- Údaje o odesílateli a příjemci - Odesílatel je Axel s. r. o. a příjemcem je Raiffeisenbank a. s.
- Typ záruky – platební záruka.
- Údaje o beneficiantovi – PBtech s. r. o.
- Částku záruky – 6.250.000 Kč.
- Znění záruky – standardní znění Raiffeisenbank a.s.
- Postupitelnost pohledávky ze záruky – pohledávka ze záruky je nepostupitelná.
- Snižování výše ze záruky – o každou platbu ze záruky provedenou Raiffeisenbank a.s. na základě výzvy k plnění.
- Časově omezené plnění záruky do 31. 7. 2012.

Žádost je uvedena v příloze F.

Záruční listina

Po doručení žádosti společností Axel s. r. o., banka provede na základě předložených účetních výkazů finanční analýzu a rozhodne o vystavení záruky. Bankovní záruka byla vystavena, což banka potvrdila vystavením záruční listiny ve prospěch společnosti PBtech s. r. o. a byla této doručena. V textu listiny je mimo jiné uveden slib banky zaplatit na první vyzvání. Záruční listina je uvedena v příloze G.

Shrnutí

Společnost PBtech s. r. o. získala zakázku a díky neodvolatelné bankovní záruce renomované banky se nemusí obávat rizika, že odběratel nezaplatí za dodaný stroj. Axel s. r. o. sice zaplatí bance provizi za vystavení bankovní záruky, ale zase nemusí platit dopředu zálohu na stroj společnosti PBtech s. r. o.

3.3 Dokumentární inkaso

Společnost PBtech s. r. o. byla oslovena německou firmou Maschinenfabrik Herold GmbH, která projevila zájem o stroj ROLLER 9800 CNC. Jedná se již o druhý obchod společnosti PBtech s. r. o. s touto společností. První stroj byl společnosti Maschinenfabrik Herold GmbH dodán v září roku 2011 a z důvodu spokojenosti se strojem a jeho neporuchovosti má tato firma zájem o další stroj od společnosti PBtech s. r. o.

3.3.1 Výběr vhodného platebního instrumentu

Cílem podniku je úspěšná realizace obchodu při zajištění minimálního rizika vyplývajícího z obchodu. Druhým cílem je minimalizace nákladů na obchodní transakci. Úkolem podniku je nyní zvolit nejvhodnější platební instrument k realizaci obchodu.

Jde o vývozní transakci společnosti BPtech s. r. o. s Maschinenfabrik Herold GmbH, vývozce se bude snažit minimalizovat platební riziko použitím vhodného platebního instrumentu. Jelikož jde o druhý obchod s uvedenou německou společností, pouze s jednou dřívější zkušeností, která byla pozitivní, zvažujeme použití jednoho z těchto platebních instrumentů: bankovní záruky, dokumentárního akreditivu dokumentárního inkasa. Použití směnky by bylo vhodné při opakovaném obchodě s předchozími pozitivními platebními zkušenostmi, bylo usouzeno, že pouze jedna, i když bezproblémová zkušenost není dostatečná pro zajištění dostatečně nízkého rizika, použití tohoto platebního instrumentu bylo tedy vyloučeno. Ze zbývajících uvedených trojce instrumentů byla vyloučena platební bankovní záruka, jelikož se používá především v tuzemském obchodě pro standardizované obchody (např. komodity) a navíc s jejím použitím nesouhlasil německý partner z důvodu jednostranné výhodnosti pro PBtech s. r. o. (platební záruka pro německou stranu znamená nevýhodu závazku zaplatit na první vyzvání, aniž by se zkoumalo, zda zboží bylo nebo nebylo dodáno). Po zvážení míry rizika plynoucího z tohoto obchodu, s přihlédnutím na pozitivní předchozí zkušenosti a teritorium obchodu, bylo společností zamítnuto použití dokumentárního akreditivu a rozhodnuto pro realizaci obchodu prostřednictvím dokumentárního inkasa. Německý dovozce s použitím tohoto platebního instrumentu souhlasil, a proto bylo mezi oběma stranami dohodnuto použití dokumentárního inkasa.

3.3.2 Výběr banky pro dokumentární inkaso

Dokumentární inkaso je běžným instrumentem, který v České republice nabízí většina bank s platnou licencí. Následujícím cílem je porovnat výhodnosti nabídek z cenového hlediska resp. z hodnoty zakázky. Zdrojem pro tuto srovnávací studii byl ceník jednotlivých porovnávaných z bank platný v únoru 2012. Porovnávané banky jsou banky v blízkosti sídla podniku, podnik neměl zájem o srovnání ostatních vzdálenějších bank z důvodu dopravy a úspory času.

V následující tabulce jsou porovnány ceny vybraných bank za zpracování inkasa. Nejvýhodnější podmínky u této položky byly zjištěny u Raiffeisenbank, vypočítaná cena obchodu vyšla u ostatních porovnávaných bank shodně, ovšem v případě jiné hodnoty inkasa, by vyšla nejhůře ČSOB, jelikož má v porovnání s ostatními bankami vyšší minimální i maximální hranici.

Tab. 10: Cenové srovnání zpracování inkasa

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Raiffeisenbank	0,2 % z hodnoty dokumentu/ směnky, min. 2.000 Kč	12.500 Kč
Česká spořitelna	0,3 % z hodnoty zahraničního inkasa, min. 1.000 Kč, max. 20.000 Kč	18.750 Kč
KB	0,3 % z hodnoty inkasa, min. 1.000 Kč, max. 20.000 Kč	18.750 Kč
ČSOB	0,3 % z hodnoty inkasa, min. 1.500 Kč, max. 30.000	18.750 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V následující tabulce jsou porovnány ceny za změny inkasních podmínek. Nejvýhodnější podmínky u této položky byly zjištěny u Komerční banky, Česká spořitelna měla shodnou cenu s ČSOB, v případě změny inkasních podmínek by byla nejdražší Raiffeisenbank.

V porovnání s cenou za zpracování inkasa, není však cena za změnu inkasních podmínek rozhodující položkou.

Tab. 11: Cenové srovnání změny inkasních podmínek

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
KB	200 Kč	200 Kč
Česká spořitelna	500 Kč	500 Kč
ČSOB	500 Kč	500 Kč
Raiffeisenbank	1.000 Kč	1.000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V následující tabulce jsou porovnány ceny za uvolnění zboží zasláno k dispozici dané bance. Nejvýhodnější podmínky u této položky byly zjištěny shodně u České spořitelny a ČSOB. U Komerční banky se cenu nepodařilo zjistit, Raiffeisenbank byla překvapivě zřetelně nejdražší.

Tab. 12: Cenové srovnání uvolnění zboží zasláno k dispozici dané bance

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Česká spořitelna	500 Kč	500 Kč
ČSOB	500 Kč	500 Kč
Raiffeisenbank	0,1 % z hodnoty dokumentu, min. 1.000 Kč, max. 10.000 Kč	6.250 Kč
KB	nepodařilo se zjistit	nepodařilo se zjistit

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

3.3.3 Kupní smlouva

Společnost BPtech s. r. o. uzavřela smlouvu s německým obchodním partnerem. Smlouva obsahuje tyto náležitosti:

- Smluvní strany - prodávající je společnost PBtech s. r. o. a kupující Maschinenfabrik Herold GmbH.
- Předmět smlouvy – 1 ks stroj ROLLER 2800 CNC.
- Kupní cenu – 250.000 EUR.
- Záruku – 24 měsíců ode dne doručení zboží kupujícímu.

- Platební podmínky a poplatky - Smluvní strany se dohodly, že prodávající otevře dokumentární inkaso s maximální splatností do 30. 4. 2012 ve prospěch prodávajícího. Banka kupujícího je Deutsche Bundesbank pobočka Dresden, banka prodávajícího je Raiffeisenbank a. s. Podmínkou pro výplatu dokumentárního inkasa jsou následující dokumenty: obchodní faktura, dokumenty o pojištění, certifikáty

Po podpisu kupní smlouvy začne společnost PBtech s. r. o. vyrábět stroj a následně kompletovat potřebné dokumenty uvedené v kupní smlouvě. V okamžiku kdy je stroj vyroben a dokumenty zkompletovány, podá společnost žádost o obstarání inkasa.

Žádost o obstarání inkasa

Je žádost, kterou podá společnost PBtech s. r. o. dohromady s dokumenty o zboží Raiffeisenbank. Na podnět této žádosti je otevřeno dokumentární inkaso. Žádost o obstarání inkasa obsahuje:

- Jméno, adresu a bankou plátce / směnečníka.
- Jméno, adresu, razítko a podpis příkazce – PBtech s. r. o.
- Částku dokumentárního inkasa – 250.000 EUR.
- Seznam dokumentů o zboží přiložených k této žádosti.
- Inkasní instrukce – dokumenty budou vydány proti zaplacení.
- Úhradu poplatků – poplatky v rámci Raiffeisenbank hradí příkazce a poplatky mimo Raiffeisenbank hradí směnečník.

Žádost je uvedena v příloze H.

Shrnutí

Vzhledem k použití dokumentárního inkasa spolu s kladnou předchozí zkušeností by mělo být riziko pro společnost PBtech s. r. o. minimalizováno. Hrozící riziko je, že odběratel stroj nevyzvedne (nezaplatí) a společnost PBtech bude muset najít jiného zájemce.

3.4 Směnka

Pro účely této práce bude předpokládána obchodní transakce do zahraničí resp. prodej stroje ROLLER 2800 CNC za cenu 250.000 EUR (6.250.000 Kč). Budou zjištěny a porovnány náklady na transakci pomocí směnky u jednotlivých bank.

3.4.1 Porovnání ceny u jednotlivých bank

Směnka je v České republice běžně nabízený platební instrument. Následujícím cílem je porovnat výhodnosti nabídek z cenového hlediska resp. z hodnoty zakázky. Zdrojem pro tuto srovnávací studii byl ceník jednotlivých porovnávaných z bank platný v únoru 2012. Porovnávané banky jsou banky v blízkosti sídla podniku, podnik neměl zájem o srovnání ostatních vzdálenějších bank z důvodu dopravy a úspory času, u České spořitelny byl z neznámých důvodů sazebník pro směnky zrušen.

V následující tabulce jsou porovnány poplatky za inkaso směnky, nejlevnější ceny vyšly u Raiffeisenbank a ČSOB. Komerční banka byla při ceně tohoto obchodu dražší, ale měla nejnižší minimální hranici, využití této banky by bylo výhodné u směnek vystavených na nižší částku.

Tab. 13: Cenové srovnání inkasa směnky

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Raiffeisenbank	0,2 % z hodnoty směnky, min. 2.000 Kč	12.500 Kč
ČSOB	0,2 % z hodnoty dokumentu/ směnky, min. 1.500 Kč, max. 30.000 Kč	12.500 Kč
KB	0,3 % z částky, min. 1.000 Kč, max. 20.000 Kč	18.750 Kč
Česká spořitelna	sazebník zrušen	nebylo možné zjistit

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V následující tabulce jsou srovnány poplatky za protest směnky, které uhradí držitel směnky v případě protestu proti neuhrazení směnky směnečným dlužníkem, k tomuto

poplatku je potřeba v případě protestu přičíst náklady na notáře. Nejlépe toto srovnání vyšlo u Komerční banky, naopak zřetelně nejdražší byla Raiffeisenbank.

Tab. 14: Cenové srovnání protestu směnky

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
KB	1.000 Kč + skutečné vzniklé náklady	1.000 Kč
ČSOB	1.500 Kč + skutečné poplatky účtované notářem	1.500 Kč
Raiffeisenbank	0,1 % z hodnoty směnky, min. 2.000 Kč + skutečné náklady účtované notářem	12.500 Kč
Česká spořitelna	sazebník zrušen	nebylo možné zjistit

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

3.5 Šeky – porovnání cen u jednotlivých bank

Přestože se šeky v ČR v praxi využívají ojediněle, byla pro účely této práce předpokládána mezinárodní obchodní transakce resp. prodej stroje ROLLER 2800 CNC za cenu 250.000 EUR (6.250.000 Kč). Byly zjištěny a porovnány náklady na transakci pomocí šeku u jednotlivých bank.

Porovnání cen inkasa a vyplacení šeků u jednotlivých bank

ŠEK je v České republice běžně nabízený platební instrument. Následujícím cílem je porovnat výhodnosti nabídek z cenového hlediska resp. z hodnoty zakázky. Zdrojem pro tuto srovnávací studii byl ceník jednotlivých porovnávaných z bank platný v únoru 2012. Porovnávané banky jsou banky v blízkosti sídla podniku, podnik neměl zájem o srovnání ostatních vzdálenějších bank z důvodu dopravy a úspory času.

V následující tabulce je uveden poplatek za inkaso a proplacení šeku, v případě, že je šek inkasován v jiné bance. Procentní sazby byly u všech porovnávaných bank stejné, ale v přepočítané ceně obchodu byly velké rozdíly mezi nejlevnější a nejdražší nabídkou z důvodu rozdílné maximální hranice. Nejlevnější byly Česká spořitelna a ČSOB, nejdražší byla s obrovským rozdílem Raiffeisenbank, která neměla stanovenou maximální hranici,

možný důvod tohoto rozdílu by mohl být to, že v praxi nedochází k placení tak velkých částek šekem.

Tab. 15: Cenové srovnání inkasa šeku

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Česká spořitelna	1% z částky šeku, min. 100 Kč, max. 3.000 Kč + příp. výlohy ostatních bank	3.000 Kč
ČSOB	1% z částky šeku, min. 100 Kč, max. 3.000 Kč	3.000 Kč
KB	1 % z částky, min. 100 Kč, max. 5.000 Kč	5.000 Kč
Raiffeisenbank	1 % z částky šeku, min. 500 Kč	62.500 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

3.6 Bankovní převod ze zahraničí

Pro účely této práce bude předpokládána obchodní transakce se zahraničím resp. prodej stroje ROLLER 2800 CNC do země Evropské Unie (dále jen EU) za cenu 250.000 EUR (6.250.000 Kč), při placení bankovním převodem. Budou zjištěny a porovnány náklady na transakci pomocí bankovního převodu u jednotlivých bank.

V následující tabulce je srovnání poplatku za došlé euro platby. Nejlevnější je příchozí platba u České spořitelny a ČSOB, nejdražší u Raiffeisenbank.

Tab. 16: Poplatek za došlé euro platby ze země EU

Banka	Cena obecně	Cena obchodu
Česká spořitelna	1%, min. 100 Kč, max. 1.000 Kč	1.000 Kč
ČSOB	1 %, min. 250 Kč, max. 1.500 Kč	1.000 Kč
KB	0,9 %, min. 225 Kč, max. 1.095	1.095 Kč
Raiffeisenbank	1 % z částky šeku, min. 500 Kč, max. 1.200 Kč	1.200 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

4 Porovnání bezhotovostních platebních instrumentů a doporučení pro podnik

V této kapitole jsou porovnány jednotlivé bezhotovostní platební instrumenty z hlediska nákladů.

V následující tabulce zpracováno porovnání závazkových bezhotovostních platebních instrumentů. Srovnání bylo provedeno na základě ceny obchodní transakce resp. prodeje stroje ROLLER 9800 CNC. Částky jsou vypočítány z ceníku nejlevnější banky, u všech tří instrumentů vyšla nejlépe Raiffeisenbank. Z tabulky vyplývá, že pro prodávajícího (exportéra) je z této trojce nástrojů nejlevnější platební bankovní záruka, u které hradí náklady na zpracování, vyhodnocení žádosti a vyhotovení dokumentace spojené s poskytnutím bankovní záruky kupující (importér). Platební bankovní záruka je velice výhodná pro podnik, který je na straně prodejce, naopak pro kupující podnik je bankovní záruka nevýhodná, jelikož musí zaplatit na první výzvu bez ohledu na to, jestli mu bylo zboží, v tomto případě stroj, dodán. Ve většině případů nebude nejspíše se zajištěním obchodu prostřednictvím platební bankovní záruky souhlasit kupující.

Směnka je po bankovní záruce nejlevnější, avšak cenový rozdíl mezi směnkou a dokumentárním inkasem (6.250 Kč) případně akreditivem (12.500 Kč) je v porovnání k ceně obchodu překvapivě malý. Zajištění rizika vyplývajícího z obchodu pomocí směnky je v porovnání s ostatními instrumenty nejnižší.

Dokumentární akreditiv je pro prodejce nejdražším ze srovnávaných platebních instrumentů, ovšem při srovnání rozdílu ceny mezi dokumentárním akreditivem a dokumentárním inkasem (6.250 Kč), který je v porovnání s cenou stroje (6.250.000 Kč) velmi malý a rozdílné míře zajištění rizika u každého z těchto instrumentů, vychází z tohoto srovnání nejlépe pro podnik dokumentární akreditiv.

Tab. 17: Srovnání dokumentárních platebních instrumentů podle skutečných nákladů na obchodní transakci

Položka	Bankovní záruka	Dokumentární inkaso	Dokumentární akreditiv
Avízo	1.000 Kč		6.250 Kč
Potvrzení			6.250 Kč
Převzetí dokumentů			12.500 Kč
Uplatnění záruky – v pozitivním případě nenastane	1.000 Kč		
Zpracování inkasa		12.500 Kč	
Uvolnění zboží zaslaného k dispozici dané bance		6.250 Kč	
Součet - pozitivním případě	1.000 Kč	18.750 Kč	25.000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V následující tabulce je uvedeno srovnání nedokumentárních platebních instrumentů. Srovnání bylo provedeno na základě ceny obchodní transakce resp. prodeje stroje ROLLER 9800 CNC (6.250.000 Kč). Částky jsou vypočítány z platného ceníku nejlevnější banky a to konkrétně v případě směnky z ceníku ČSOB, v případě šeku a bankovního převodu ze země EU také z ceníku ČSOB, případně České spořitelny (cena vyšla u obou bank shodně). Podle předpokladů vyšel pro vyvážející podnik nejlevněji bankovní převod ze země EU a naopak znatelně nejdražší byla pro podnik směnka, která pro podnik představuje v této trojici instrumentů při prodeji nejnižší riziko, z důvodu možnosti vymáhání dlužné částky ve směnečném řízení.

Tab. 18: Srovnání nedokumentárních bezhotovostních platebních instrumentů podle skutečných nákladů na transakci

Položka	Směnka	Šek	Bankovní převod ze země EU
Inkaso	12.500 Kč	3.000 Kč	
Protest směnky – v pozitivním případě nenastane	1.500 Kč		
Došlá euro platba			1.000
Součet v pozitivním případě	12.500 Kč	3.000 Kč	1.000 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ceníků jednotlivých bank platných k 03. 2012

V porovnání s dokumentárními instrumenty, uvedenými v tab. 17, které jsou obecně dražší, je cenový rozdíl mezi směnkou a dokumentárním inkasem (6.250 Kč) případně akreditivem (12.500 Kč) vzhledem k ceně obchodu překvapivě malý. Obchod realizovaný pomocí směnky představuje pro prodávající podnik v porovnání s obchodem realizovaným prostřednictvím dokumentárního inkasa resp. dokumentárního akreditivu nejnižší zajištění rizika vyplývajícího z obchodu. Platby prostřednictvím bankovního převodu případně prostřednictvím šeku, který se v praxi v ČR používá velmi málo, jsou v porovnání s dokumentárními instrumenty podstatně levnější, ovšem v případě platby po dodání není riziko zajištěno, což pro podnik představuje zejména při vyšších hodnotách obchodu silné ohrožení.

4.1 Doporučení pro podnik

Při porovnání jednotlivých platebních instrumentů byla objasněna důležitost těchto instrumentů a jejich potřeba pro zajištění bezproblémových obchodů pro podnik.

Bankovní záruka kvalitně zajišťuje různé druhy závazků vyplývajících z dodavatelsko-odběratelských vztahů. Hlavní výhodou bankovní záruky je, že poskytuje jejímu příjemci právo obdržet od ručící banky plnění ze záruky na první výzvu a bez předchozího vymáhání plnění na dlužníkovi a současně eliminuje dodavatelská

i odběratelská rizika spojená s nevrácením akontace, nedodržením smluvního množství, kvality, termínu dodávky atd. Srovnáním bylo zjištěno, že pro podnik je nejvýhodnější v případě prodeje zboží nebo služeb použití platební bankovní záruky. Při koupi zboží nebo služeb by se měl podnik vyvarovat použití platební bankovní záruky, jelikož platební záruka představuje pro kupující podnik nevýhodu vyplývající ze závazku zaplatit na první vyzvání, aniž by se zkoumalo, zda zboží bylo nebo nebylo dodáno. Z důvodu nevyrovnanosti výhod a nevýhod u platební bankovní záruky pro jednotlivé strany, je v praxi častěji využíván k zajištění obchodu dokumentární akreditiv.

Dokumentární akreditiv je nejvíce využívaný platební instrument v mezinárodním obchodě, jeho výhody potvrzuje i provedená analýza, jelikož cenový rozdíl a administrativní náročnost oproti dokumentárnímu inkasu není příliš velký, ale výhodou dokumentárního akreditivu je, že představuje daleko lepší zajištění rizika pro obě strany, protože příjemce akreditivu má jistotu, že dostane zaplacení a příkazce má po zaplacení jistotu obdržení zboží v požadovaném množství a kvalitě, což je pro podnik v dnešní době velice důležité.

Dokumentární inkaso nezaručuje, že zboží bude odběratelem převzato a tím pádem, že inkasní částka bude dodavateli skutečně uhrazena. Důvody pro volbu toho platebního instrumentu jsou především nižší administrativa při zpracování a nižší cena oproti dokumentárnímu akreditivu, a proto je výhodné tento instrument využívat v případech, kdy spolupráce mezi obchodními partnery je již historicky osvědčená.

Směnka jako čistě platební instrument není pro podnik nijak zajímavá, její použití je vhodné a v praxi časté v roli zajišťovacího instrumentu, kdy v případě nezaplacení dlužníka v době splatnosti může majitel vymáhat dlužnou částku ve zkráceném směnečném řízení. V dnešní době je směnka často využita k zajištění závazků z jiných právních vztahu, podnik např. deponuje bance směnku k zajištění bankovního úvěru.

Šek je u nás v praxi málo využívaný, jeho nevýhodnost pro podnik potvrzuje ze srovnání vyplývající vyšší cena oproti bankovnímu převodu. Šek nezajišťuje proti žádnému riziku.

V obchodech s velice nízkou mírou rizika, při nižších částkách a při požadavku na nízké náklady na transakci je vhodné použít bankovní převod, podnik však musí být jistý nízkým rizikem nezaplacení od protistrany např. velice dobrým vztahem s odběratelem nebo

požádat o část platby předem. Bankovní převod je nejčteněji využíváný, ze všech instrumentů.

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo srovnání a vhodný výběr bezhotovostních platebních instrumentů z pohledu podniku a jejich využití při realizaci obchodu. Přestože bezhotovostní platební instrumenty jsou známy již řadu let, jejich znalost a využití je vzhledem k hospodářskému vývoji v České republice a zahraničí pro podnik stále aktuální a velmi důležitá. Pokud je obchod realizován prostřednictvím vhodně zvoleného platebního instrumentu, dochází k zajištění rizik a bezproblémovému průběhu obchodu, což je pro prosperitu podniku nezbytné. V teoretické části byl popsán obecně platební styk jeho vývoj a právní úprava, systémy komunikace mezi bankami. Následně byl detailně popsán každý z vybraných bezhotovostních platebních instrumentů. V empirické části byly vyřešeny obchodní případy z pohledu prodávajícího podniku, za použití vhodně zvolených bezhotovostních platebních instrumentů včetně cenového srovnání jednotlivých bank. Následně bylo na základě vyčíslených nákladů na jednotlivé bezhotovostní platební instrumenty provedeno srovnání jednotlivých instrumentů mezi sebou z hlediska praktického využití a nákladů na jednotlivé instrumenty při stejné ceně prodávávaného zboží a z toho vyvozena doporučení pro podnik. V zásadě tedy platí, čím menší riziko chce prodávající akceptovat, tím víc musí bance zaplatit za vybraný platební instrument. Hlavní cíl práce byl splněn.

Seznam použité literatury

CITACE

ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4., zcela přepracované vyd. Praha: GRADA, 2008. 152 s. ISBN 978-80-247-2276-4.

BARTOŠEK, K., D. FELBERGOVÁ a P. JAROŠ. *Bankovníctví v České republice*. 3., přepracované vyd. Praha: BIVŠ, 1998. 353 s.

BRABCOVÁ, R. 2011. Bankovní garance v praxi. In *Finanční management*. 2011, č. 5, s. 27. ISSN 1214-9292.

DVOŘÁK, J. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3., přepracované a rozšířené vyd. Praha: Linde, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.

HADJIMICHALAKIS, M., K. HADJIMICHALAKIS. *Contemporary money, banking and financial markets: Theory and practice*. 1 st ed. Chicago: IRVIN, 1995. 716 p. ISBN 0-256-06069-X.

HINKELMAM, E et. al. *Importers manual USA*. 4th ed., Novato (USA): World Trade Press, 2003. 960 p. ISBN 1-885073-93-3.

JOHNSON, T. a D. BADE. *Export/Import Procedures and Documentation*. 4th revised and updated ed. USA: AMACOM, 2010. ISBN 978-0-8144-1550-4.

KOTÁSEK, J. *Úvod do směnečného práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. 182 s. ISBN 80-210-2855-6.

LANDOROVÁ, A., H. JÁČOVÁ a M. NESLÁDKOVÁ. *Obchodní bankovníctví*. 2., přepracované vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 218 s. ISBN 978-80-7372-191-6.

MÁČE, M. *Platební styk: klasický a elektronický*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2006. 220 s. ISBN 80-247-1725-5.

MARVANOVÁ, M, et al. *Platební styk: Aneb platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 1. vyd. Brno: ECOM, 1993. 246 s.

MEJSTRŮK, M., M. PEČENÁ a P. TEPLÝ. *Základní principy bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4.

POLOUČEK, S. et al. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

ŠENKÝŘOVÁ, B. et al. *Bankovníctví I: Učebnice*. 2., aktualizované vyd. Praha: GRADA, 1999. 264 s. ISBN 80-7169-859-8.

ŠIMÍKOVÁ, I. *Finance a bankovníctví*. 1.vyd. Liberec: TUL, 2004. 209 s. ISBN 80-7083-898-1.

Převod eur mezi zeměmi EU bude jednodušší. *Hospodářské noviny*. Praha: Economia, 21. 12. 2011, roč. 55, č. 247, s. 20. ISSN 0322-7774.

PUCHINGER, Z. *Bankovníctví I: Úvodní kapitoly k problematice bankovní soustavy*. 1. vyd. Olomouc: UPOL, 2005. 174 s. ISBN 80-244-1048-6.

Konstantní symboly. *Businesscenter.cz* [online]. 2006 [cit. 2011-11-11]. Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/finance/banky/konstantni-symboly.aspx>

Komentář k jednotným zvyklostem a pravidlům pro dokumentární akreditivy. *Businessinfo.cz* [online]. 9. 9. 2009 [cit. 2011-11-11]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/bankovnictvi-investovani/komentar-zvyklosti-pravidla-akreditivy/1000464/54503>

Nový zákon o platebním styku. *Bankovnipoplatky.com* [online]. 27.10.2009 [cit. 2011-11-25]. Dostupné z WWW: <http://www.bankovnipoplatky.com/novy-zakon-o-platebnim-styku-zakon-c-2842009-sb-9083.html>

SEPA - Jednotná oblast pro platby v eurech. *ČSOB* [online]. 2009 [cit. 2012-01-27]. Dostupné z: <http://www.csob.cz/cz/Produktovy-katalog/Ucty-a-platby/Zahranicni-a-tuzemsky-devizovy-platebni-styk/Stranky/SEPA-Jednotna-oblast-pro-platby-v-eurech.aspx>

SYNEK, M. et al. *Podniková ekonomika*. 5. přepracované a doplněné vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 598 s. ISBN 978-80-7400-336-3.

Popis systému CERTIS. *Česká národní banka* [online]. 2003, 24.1.2012 [cit. 2012-01-25].
Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html

VINTER, J. *Bankovní záruka v České republice. CFOworld* [online]. 15.11.2010 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/bankovni-zaruka-v-ceske-republice-602>

BIBLIOGRAFIE

Elman, J. a K. Šemberová. *Česko-anglický ekonomický slovník*. 1. vyd. Praha: East West Publishing Company, 2000. 527 s. ISBN 80-7219-009-1.